

SUOMEN METSÄTIETEELLINEN SEURA — FINSKA FORSTSAMFUNDET

ACTA
FORESTALIA FENNICA

73

ARBEITEN DER
FORSTWISSENSCHAFTLICHEN
GESELLSCHAFT
IN FINNLAND

PUBLICATIONS OF THE
SOCIETY OF FORESTRY
IN FINLAND

PUBLICATIONS DE LA
SOCIÉTÉ FORESTIÈRE
DE FINLANDE

HELSINKI 1961

Suomen Metsätieteellisen Seuran julkaisusarjat:

ACTA FORESTALIA FENNICA. Sisältää etupäässä Suomen metsätaloutta ja sen perusteita käsitteleviä tieteellisiä tutkimuksia. Ilmestyy epäsäännöllisin väliajoin niteinä, joista kukin yleensä käsittää useampia tutkimuksia.

SILVA FENNICA. Sisältää etupäässä Suomen metsätaloutta käsitteleviä kirjoitelmia ja pienehköjä tutkimuksia. Ilmestyy epäsäännöllisin väliajoin.

Finska Forstsamfundets publikationsserier:

ACTA FORESTALIA FENNICA. Innehåller vetenskapliga undersökningar rörande huvudsakligen skogshushållningen i Finland och dess grunder. Banden, vilka icke utkomma periodiskt, omfatta i allmänhet flere avhandlingar.

SILVA FENNICA. Omfattar uppsatser och mindre undersökningar rörande huvudsakligen skogshushållningen i Finland. Utkommer icke periodiskt.

SUOMEN METSÄTIETEELLINEN SEURA — FINSKA FORSTSAMFUNDET

ACTA
FORESTALIA FENNICA

73

ARBEITEN DER
FORSTWISSENSCHAFTLICHEN
GESELLSCHAFT
IN FINNLAND

PUBLICATIONS OF THE
SOCIETY OF FORESTRY
IN FINLAND

PUBLICATIONS DE LA
SOCIÉTÉ FORESTIÈRE
DE FINLANDE

HELSINKI 1961

Acta Forestalia Fennica 73.

1. Seppo Ervasti: Moitteet ja välimiesmenettelyt Suomen sahatavaran viennissä	1—37
Summary (Claims and arbitration in exports of sawngoods from Finland)	38—43
Liitetaulukko — Appendix	44—45
2. Viljo Holopainen: Central marketing of cellulose, with particular reference to brand policy	1—54
Seloste (Selluloosan yhteismarkkinointi erityisesti merkkipolitiikkaa silmällä pitäen)	55—56
3. L. Runeberg: European trade in raw wood during the 1950's and prospects in the days of EEC and EFTA	1—187
Selostus (Raakapuun kauppa Euroopassa 1950-luvulla sekä EEC:n ja EFTA:n vaikutus siihen)	188—197
4. Viljo Holopainen: On the price elasticity of the supply of sawnwood for export	1—38
Seloste (Sahatavaran vientitarjonnan hintajousto)	39—40
5. Jouko Einola: Puutavaran hankintakustannusten ennakkolaskenta ..	1—90
Summary (Precalculation of logging costs)	91—96

MOITTEET JA VÄLIMIESMENETTELYT
SUOMEN SAHATAVARAN VIENNISSÄ

SEPPÖ ERVASTI

SUMMARY:

CLAIMS AND ARBITRATION IN EXPORTS OF SAWNGOODS FROM FINLAND

HELSINKI 1960

Alkusanat

Tämä tutkimus liittyy allekirjoittaneen jo usean vuoden aikana suorittamiin sahatavaran ulkomaankauppaa koskeviin selvityksiin.

Tutkimuksen suorittamisen yhteydessä olen saanut tukea ja arvokkaita neuvoja professori EINO SAARELTA, toimitusjohtaja, kauppat. maisteri URPO RINTAKOSKELTA ja pääsihteerin, ekonomi SIGURD LÖFSTRÖMILTÄ. Pyydän tässä saada kunnioittavasti kiittää heitä.

Erittäin kiitollinen olen Suomen Sahanomistajayhdistykselle, joka on tutkimusta varten ystävällisesti antanut käytettäväkseni keräämänsä arvokkaan aineiston.

Aiheeseen liittyvistä kysymyksistä olen neuvotellut metsänhoitaja TOPI LAAKSOSEN ja metsänhoitaja LAURI LYYTIKÄISEN kanssa. Lausun heille toverilliset kiitokseni.

Aineiston käsittelyssä ovat minua avustaneet rouvat IRJA THUSBERG ja JENNY LEANDER. Kiitän heitä molempia huolella suoritetusta työstä.

Englannin kielisen tekstin on kääntänyt neiti EEVA NIEMI ja tarkastanut Mr. FRED. A. FEWSTER.

Tutkimusta varten olen saanut apurahoja Suomen Kulttuurirahastolta ja Valtion luonnontieteelliseltä toimikunnalta. Suomen Metsätieteellinen Seura on auttanut tutkimustani ottamalla sen julkaisusarjaansa. Kaikesta tästä esitän parhaat kiitokseni.

Helsingissä, heinäkuussa 1960

Seppo Ervasti

Sisällys

	Sivu
1. Johdanto	5
2. Aineisto ja sen käsittely	7
3. Tutkimusaiheeseen liittyviä näkökohtia ja tulkintakysymyksiä	14
4. Tutkimustulokset	19
41. Moitteiden lukumäärä ja suuruus	19
42. Välimiesmenettelyjen lukumäärä ja suuruus	25
43. Vaaditut ja maksetut korvaukset	27
44. Moitteiden syyt	31
5. Tiivistelmä	34
Kirjallisuusluettelo — <i>References</i>	37
<i>Summary</i>	38
Liitetaulukko — <i>Tabular Appendix</i>	44

1. Johdanto

Sahatavaran ulkomaankaupassa myyjä ja ostaja tekevät molemminpuolisen sopimuksen, jossa määritetään millaista tavaraa myyjä toimittaa ostajalle ja millaiset ovat tavaran toimitusehdot, ts. molempien sopijapuolten oikeudet ja velvollisuudet. Nykyään käytössä olevat sopimuskäytännöt ovat seuraavat:

Unifin 1959 (fas)	Isoon-Britanniaan ja Irlantiin
Albifin 1959 (cif)	»
Germania 1952 (fas)	Länsi-Saksaan
Finndia 1958 (fas)	Itä-Saksaan
Dutchfas 1958 (fas)	Hollantiin
Belbois 1956 (fas)	Belgiaan
Gallia 1952 (fas)	Ranskaan
Dana 1954 (fas)	Tanskaan
Hispania 1957 (fas)	Espanjaan
Finlandia 1954 (fas)	Ruotsiin
Nora 1919	Norjaan
Colonial 1913	Valtameren takaisin maihin

Mikäli jompikumpi sopijapuoli katsoo, ettei toinen ole toiminut sopimuksen määräysten mukaisesti, hän tekee tästä huomautuksen, jota sanotaan moitteeksi eli reklamaatioksi. Usein näkee moitteella tarkoitettavan ainoastaan huomautusta tavarasta (ks. esim. EDELMAN 1955 s. 6), mutta tässä tutkimuksessa siihen on sisällytetty huomautukset muistakin toimitusehdoista (ks. myös ULLMAN 1957a s. 23 ja 1957b s. 200). Laskutusvirheitä sensijaan ei ole sisällytetty moitteisiin. — Sahatavaran ulkomaankaupassa muodostavat ylivoimaisesti suurimman osan moitteista ostajan tekemät huomautukset siitä, ettei myyjä ole toimittanut sopimuksen mukaista tavaraa. Tällainen moite on yleensä tehtävä sopimuksessa määrätyn ajan kuluessa. Eräissä sopimuskäytännöissä määräaika on annettu laatua ja/tai kuntoa koskevia moitteita varten. Siinä tapauksessa muita toimitusehtoja vastaan tehtävät moiteilmoitukset on kaikkialla maailmassa omaksutun tavan mukaan tehtävä viipymättä (ks. RANINEN 1951 s. 152).

Sopimuksessa on määräykset niistä tiedoista, mitä moitteen tulee sisältää. Tavallisimmin käytännöissä on määräys, että moiteilmoituksesta tulee käydä selville, koskeeko moite laatua vai kuntoa tai mahdollisesti molempia, mitä kokoja se koskee, mikä on moitteen kohteena olevan tavaramäärän suuruus ja mikä on vaadittu korvaussumma. Määräajan kuluessa on jätettävä ainoastaan likimääräiset tiedot, joita myöhemmin voidaan tarkistaa. Moiteilmoitus voidaan jättää joko suoraan tai agentin välityksellä myyjälle. Usein ostaja tekeekin

määräajan kuluessa vain tämän ns. likimääräisen reklamaatioilmoituksen, minkä jälkeen välittömästi tapahtuu tavarankäytön yksityiskohtainen tarkastus, ja laivaajalle esitetään agentin välityksellä selostus tarkastuksen tuloksesta. Tavallisesti myös agentti tarkastaa tavarankäytön ja lausuu siitä oman mielipiteensä. Mikäli myyjä ei katso voivansa suostua ostajan esittämään korvausvaatimukseen, niin hän tekee näiden tietojen perusteella vastatarjouksen. Vaatimuksia ja tarjouksia voidaan vaihtaa useita kertoja.

Sopimusten sanonnat yleensä edellyttävät, että molemmat sopijapuolet pyrkivät sovinnollisiin järjestelyihin selvittämään tehdyt moitteet. Tämä on paras ratkaisu myös ostajan ja myyjän hyvien kauppasuhteiden säilyttämiseksi. Mikäli kuitenkin ei voida päästä sovinnolliseen ratkaisuun, on sopimusehdoissa määräys, että määräajan kuluessa on kummallakin sopijapuolella oikeus ryhtyä toimenpiteisiin välimiesmenettelyn eli arbitraation aikaan saamiseksi. Lisäksi sopimuksissa on määräykset välimiesmenettelyn kulusta ja välitystuomiosta (ks. s. 19).

Tässä tutkimuksessa käsitellään vain niitä reklamaatioita ja arbitraatioita, joita ulkomaiset ostajat ovat tehneet suomalaisia myyjiä (laivaajia) vastaan. Tarkastelussa rajoitetaan pääasiassa numerotietojen analysointiin, mikä suoritetaan lähinnä vuosilta 1954 ja 1958 kerättyjen aineistojen perusteella. Aiheeseen liittyviin sopimusehtojen tulkintakysymyksiin puututaan ainoastaan lyhyesti tutkimuksen 3. luvussa. Tämä tapahtuu vain niiltä osin kuin se tutkimuksen ymmärtämisen kannalta on välttämätöntä. Sopimusehtojen tulkinnoista on aiemmin suoritettu useita yksityiskohtaisia selvityksiä. Myös Ruotsissa kirjoitetut julkaisut soveltuvat Suomesta viedyn sahatavaran moitteiden ja välimiesmenettelyjen tulkintaan, koska Suomen ja Ruotsin laivaajien keskusjärjestöt, Suomen Sahanomistajayhdistys ja Svenska Trävaruexportförningen, ovat koko ensimmäisen maailmansodan jälkeisen ajan toimineet kiinteässä yhteistyössä laadittaessa sopimuskaavakkeita ja neuvoteltaessa niiden muutoksista ostajien järjestöjen kanssa. Meillä käytössä olevat sopimuskaavakkeet ovat eräitä poikkeuksia lukuunottamatta näiden järjestöjen ja kolmansien osapuolien yhteisesti hyväksymät.

Oikeudellisia ja muita tulkintakysymyksiä käsittelevistä teoksista mainittakoon ennen kaikkea ruotsalaisen ULLMANIN (1957a) kirjoittama esitys »Om reklamationer och arbitrage» sekä suomalaisen EDELMANIN (1955) kirjoittama »Moitteet ja välimiesmenettely puutavarakaupoissa». Useissa muissakin julkaisuissa näitä kysymyksiä on käsitelty, vaikkakin edellisiä suppeammin (esim. BERG 1934 s. 53—61, TIRKKONEN 1943, MALLINSON ja GRUGEON 1953 s. 117—118, 137—140, 182—190, 199—206, RANINEN 1951 s. 147—153, 405—428, ULLMAN 1954 s. 167—189, 1957b s. 198—226, MALMSTRÖM 1959 s. 243—248, REIERSEN 1959 s. 226, 233—236). Kauppasopimuskaavakkeita on jatkuvasti uusittu, mutta 1950-luvulla ei niihin kuitenkaan ole moitteen ja välimiesmenettelyn osalta tehty kovin ratkaisevia muutoksia.

2. Aineisto ja sen käsittely

Suomen Sahanomistajayhdistyksen toimesta lähetettiin 1950-luvulla maamme vientisahoille kaksi tiedustelua moitteista ja välimiesmenettelyistä (reklamaatioista ja arbitraatioista). Nämä tiedustelut kohdistuivat vuosiin 1954 ja 1958 ja koskivat kaikkiin muihin maihin paitsi Neuvostoliittoon tapahtunutta vientiä. Molemmilla kerroilla laivaajia pyydettiin täyttämään lähes yhtäläiset lomakkeet, joissa tiedusteltiin maittain ja ostajittain seuraavia asioita:

- vientimäärä (kokonaisvientä ja vienti eri maihin);
- reklamaatioiden lukumäärä ja kuinka ne on selvitetty (sovinnolla vai välimiesmenettelyllä);
- reklamoidun lastin suuruus;
- std-määrä (tavaraerä¹), jota reklamaatio koski;
- reklamaation aiheuttaneet viat;
- ostajan vaatima korvaus £:na;
- maksettu korvaus £:na (erikseen sovinnolla ja arbitraatiolla sekä näiden yhteissumma).

Molemmilla kerroilla täyttivät vientisahat kaksi kyselylomaketta. Lomakkeessa 1 oli yhdistelmä reklamaatioista ja arbitraatioista maittain sekä kokonaisvientä koskevat tiedot. Lomakkeessa 2 oli yksityiskohtaiset tiedot reklamaatioista ja arbitraatioista. Valitettavasti vuoteen 1954 kohdistuneen kyselyn ykköslomakkeet olivat hukkuneet, joten tältä vuodelta ei niistä saatu tietoja vientimääristä. Nämä jouduttiin poimimaan Sahojen Valvontayhteisön keräämistä sahatavaran tilaa koskevista tilastoista. Täsmälliset tiedot oli saatavissa ainoastaan laivaajien kokonaisvientimääristä ko. vuonna. Vientimäärät eri maihin kerättiin viejien täyttämistä ja Sahojen Valvontayhteisölle lähettämistä myyntiraporteista². Ohjeiden mukaan näihin lukuihin eivät sisältyneet edelliseltä vuodelta (1953) talvehtimaan jääneet tavarat. Nämä tiedot kerättiin edellä mainitusta sahatavaran tilaa koskevasta tilastosta. Milloin vientimäärät eri maihin eivät antaneet yhteistulokseksi sahatavaran tilaa koskevan tilaston osoittamaa ko. laivaajan kokonaisvientimäärää, suoritettiin korjaus eri maiden luvuissa siten, että niiden keskinäinen suhde pysyi ennallaan, mutta kokonaisvientimäärä muodostui oikeaksi. Näin suoritettujen korjaukset olivat yleensä pieniä, joten saadut luvut ovat hyvin lähellä todellisia määriä. Ykköslomakkeiden hukkumisesta aiheutui edelleen, että vuodelta 1954 on ollut käytettävissä vastaukset ainoastaan niiltä laivaajilta, joilla mainittuna vuonna oli reklamaatioita, kun taas vuodelta 1958 on saatu tiedot myös niiltä, joiden toi-

¹ Erällä tarkoitetaan tässä yhteydessä moitteen kohteena ollutta tavaramäärää kussakin toimituksessa. Sanontaa käytetään tutkimuksessa myöhemminkin. Erä-sanalla on tässä siten vähän eri merkitys kuin sopimusehdoissa (ks. s. 15).

² Näissä tilastoissa vientiajankohdan määrää konossementin päiväys.

mituksia vastaan ei ollut reklamoitu. Tämä on otettu huomioon tulosten tulokinnassa.

Vientimäärät, moitteiden ja välimiesmenettelyjen lukumäärät, moitittujen erien suuruudet sekä maksetut korvaussummat pystyttiin selvittämään kaikkien aineistoihin sisältyvien laivaajien osalta. Sen sijaan muiden tietojen kohdalla ilmeni eräitä pieniä puutteellisuuksia. Vuonna 1958 olivat 14 laivaajan vastaukset epätäydellisiä (ks. laivaajien kokonaislukumäärää s. 11). Ilmoituksista puuttuivat joko moititun lastin suuruus, ostajan esittämä korvausvaatimus tai reklamaation aiheuttaneet virheet; eräissä tapauksissa nämä kaikki. Vuonna 1954 oli viiden laivaajan vastauksissa vastaavanlaisia puutteellisuuksia, minkä lisäksi kahden reklamaation käsittely välimiesmenettelyssä oli kesken. Kaikkien edellä mainittujen tapausten suhteen on menetelty siten, että aina ao. puutteellisia kohtia käsiteltäessä nämä laivaajat on jätetty kokonaisaineiston ulkopuolelle. Silloin kun on jouduttu käyttämään täten supistettua aineistoa vertailussa tai muussa mielessä, on myös muista edellä mainituista luvuista tehty vastaavat vähennykset.

Moitteen kohteena olevan erän määrittäminen tuottaa usein vaikeuksia. Vastauslomakkeissa esitetyt tiedot tuskin ovatkaan tässä suhteessa täysin tarkkoja, sillä moite ilmoituksista, joita apuna käyttäen lomakkeet todennäköisesti on täytetty, tulee käydä selville ainoastaan moititun tavaraerän likimääräinen, arvioitu suuruus. Muita lukuja on nähtävästikin vain harvoin ollut käytettävissä. Lastin suuruutta koskevat tiedot ovat tosin tarkkoja, mutta ne eivät sano tapauksesta yhtä paljon kuin moititut tavaraerät. Kuitenkin on tältäkin pohjalta lähtien pyritty varmistamaan tehtäviä päätelmiä ja selittämään asiaan vaikuttaneita syitä.

Reklamaation aiheuttaneet virheet on jouduttu tutkimusta varten ryhmittämään. Käytetty ryhmitys perustuu lähinnä siihen laatu- ja kuntovikojen jaotukseen, jota pohjoismaisten myyjien ja viime vuosina myös Neuvostoliiton Exportles'in taholta on pyritty noudattamaan. Laatu- ja kuntovikojen osalta käytettyä ryhmitystä voitaneen kutsua myyjien ryhmitykseksi, sillä ostajien mielipiteet ovat esitetystä hieman poikkeavat (ks. s. 16). Käytetty ryhmitys on syntynyt siten, että v. 1929 Svenska Trävaruexportföreningen, tiedusteltuaan johtavien ruotsalaisten laivaajien mielipidettä asiasta, laati luettelon niistä vioista, jotka kuuluvat näihin kumpaankin ryhmään (ks. BERG 1934 s. 54—55). Kun Uniform 1933-kaavaketta valmisteltiin, teki Svenska Trävaruexportföreningen vastaavan listan laatu- ja kuntovioista (ks. ULLMAN 1957a s. 25—26, 30—31). Suomen Sahanomistajayhdistys hyväksyi tuon listan ja myös The Timber Trade Federation'ille sekä muille ostajien keskusjärjestöille tiedotettiin asiasta. Koska Suomen vientisahatavaran lajitteluohjeet (1936) noudattavat tätä jakoa, on sitä käytetty hyväksi seuraavassa esitettävää ryhmitystä laadittaessa. Luetteloon on liitetty laatu- ja kuntovikojen lisäksi eräitä muita joko itse tavaroihin tai muihin toimitusehtoihin kohdistuvia moitteiden syitä.

1. Laatuviat
 11. Laatukoostumus (lajittelu)
 111. U/s:n sisäinen
 112. U/s:n ja kvintan keskinen
 113. Kvintan ja sekstan keskinen
 12. Rakenneviat
 121. Oksat
 122. Pihkaisuus
 123. Toukanreiät
 124. Laho
 125. Pintapuu
 126. Kaarnaroso
 127. Lyly ja kierosyisyys
 128. Hyötykasvuisuus
 13. Valmistusviat
 131. Vajaaärmä
 132. Kieroutuminen (lapevääryys, kierous, syrjävääryys, kuperuus, koveruus)
 133. Epämittaisuus (paksuus, leveys, väärä katkaisu)
 134. Muut sahausviat (sahaustapa, sahausjälki ym.)
 14. Halkeamat
 141. Sydänhalkeamat
 142. Rengshalkeamat
 143. Kuivumishalkeamat
2. Kuntoviat
 21. Vesipitoisuusviat
 22. Sinistymä
 221. Tukkinistymä
 222. Lautatarhasinistymä
 23. Kuivauksessa syntyneet värinmuutokset
 24. Vieraat aineet (likaisuus ym.)
 25. Huono merkkkaus
 26. Rikkoutunut tavara
3. Kokoerittely (paksuus-, leveys- ja pituusjakautuma sekä keskipituus)
4. Toimituksen määrä
 41. Laivausmarginaali
 42. Kappaleluvun vajoaus
5. Toimitusaika (myöhästynyt tai toimittamatta jäänyt tavara)
6. Väärä merkki tai merkin puuttuminen
7. Väärä puolaji
8. Niputusvirheet
9. Lastausvirheet

Luettelon eräät kohdat kaipaavat lisäselvitystä. Laatukoostumus (lajittelu) on luettu kuuluvaksi laatuvirheisiin erillisenä kohtana 11. Alaryhminä ovat sekä u/s:n sisäinen laatuajakautuma (111), ts. jakautuminen laatuviin I, II, III, IV että u/s:n ja kvintan sekä kvintan ja sekstan keskinen jakautuma (112 ja 113), ts. tapaukset, joissa u/s-tavaran on katsottu sisältäneen kvinttakappaleita tai kvintan sekstakappaleita. Tähän pääryhmään (11) on sisällytetty myös ne moitteet, joissa syyksi on ilmoitettu »huono» tai »heikko» laatu. Ryhmä on

otettu erilliseksi, koska moite on näissä tapauksissa johtunut nähtävästi lähes aina siitä, ettei ostajan mielestä tavara ylipäänsä (yksityisiä vikoja erittelemättä) ole ollut myyjän tavanmukaista lajittelua (ks. esim. Unifin 1959-kaavakkeen 3. kohta). Koska pääasiallisina syinä lähes aina ovat olleet laatuviat (kuntovioista ehkä joskus sinistymisen tai värinmuutokset), on nämä lajittelusta syntyneet erimielisyydet sijoitettu laatuvirheisiin. Vaihtoehtona olisi ollut ko. ryhmän sijoittaminen omaksi, kolmanneksi pääryhmäksi laatu- ja kuntovikojen jälkeen. — Kohtaan 134 (muut sahausviat) on huonon sahausjäljen lisäksi sisällytetty ne virheet, jotka ovat aiheutuneet sopimuksen vastaisesta sahausesta, esim. sopimukseen sisältyvien sivulautojen joukossa on ollut sydänlautoja tai soirot eivät ole olleet sopimuksen mukaisesti ydinhalkaistuja (two pieces sawn from one log). Virheet kokoerittelyn (ryhmä 3) paksuus- ja leveysjakautumassa tarkoittavat, ettei eri kokoja ole toimitettu sopimuksen mukaisesti, kun taas kohdassa 133 mainitut epämittaisuudet paksuudessa ja leveydessä tarkoittavat, ettei tavara ole ollut tasamittaista, vaan se on ollut joko ali- tai ylimittaista.

Useissa tapauksissa oli vastauksissa vain ao. pääryhmää koskeva merkintä: esim. laatuviat, valmistusviat, halkeamat, kuntoviat jne. Tämä ylimalkainen sanonta johtunee useissa tapauksissa sopimusehtojen sanonnasta, että moitteen syynä olevista vioista tarvitsee mainita vain, koskeeko se laatua ja/tai kuntoa. Vaikka tavallisesti vika määritetäänkin tarkemmin, niin joskus se jätetään tällaisen ylimalkaisen maininnan varaan. Näissä tapauksissa ei vikoja ole voitu tutkimuksessa sijoittaa mihinkään alaryhmään. Samanaikaisesti on saattanut moitteen syynä olla useita vikoja. Silloin on laskelmissa standarttimäärä ja korvaussummat jaettu tasan vikojen kesken. Lukumäärän osalta on kutakin syytä tässä tapauksessa pidetty omana tapauksenaan, joten lukumäärä tarkoittaa tässä, monessako tapauksessa ko. syy on ollut moitteen aiheena. Todellisuudessa varmaankin harvoin näiden virheiden std-määrä tai vaikutus on jakautunut näin tasaisesti, vaan jokin näistä on ollut pääasiallisena syynä moitteen tekoon. Lisäksi on todettava, että edellä selostetulla tavalla saadut tapausten lukumäärät eivät vastaa moitteiden lukumäärää. Kertautumisen vuoksi on edellisten lukumäärä jonkinverran suurempi kuin jälkimmäisten. Käytetystä menettelystä aiheutunut haitta, kun lukumäärän osalta käytetään suhteellisia lukuja, ei kuitenkaan liene kovin suuri, sillä eri tapaukset tasoittavat toisiaan. Todettujen haittojen vuoksi on kuitenkin reklamaatioiden syiden tarkastelussa katsottu aiheelliseksi rajoittaa pääryhmien puitteissa tapahtuvaan tulosten analysointiin.

Sahatavaran ulkomaankaupassamme on hintoja määrättäessä rahayksikkönä melkein yksinomaan Englannin punta, joten tässä tutkimuksessa käytetään ko. rahayksikköä, ja vain eräissä tapauksissa, kun on kysymys pelkästään rahamäärän suuruudesta, esitetään ne myös Suomen markkoina. Vastauksissa oli joskus käytetty rahayksikkönä punnan lisäksi Hollannin floriinia, Saksan markkaa sekä Ruotsin ja Tanskan kruunuja. Nämä kaikki muutettiin samaan raha-

yksikköön, Englannin punniksi. Muuntamisessa tarvittavat kurssitiedot saatiin Kansallis-Osake-Pankin kurssiluetteloista. Koska tiedossa ei ollut korvaussumman määräämispäivää, jouduttiin laskelmissa käyttämään ko. vuoden keski-kursseja.

Tutkimuksessa ei ole maksettuihin korvaussummiin sisällytetty arbitraatioista aiheutuneita kustannuksia (ks. s. 19). Käytettävissä olleessa aineistossa oli näistä kustannuksista maininta ainoastaan harvoissa tapauksissa, joten niiden tarkastelu on jätetty tutkimuksesta pois.

Aineisto on jaoteltu maittain ja tuottajaryhmittäin. Viimeksi mainitussa on käytetty seuraavaa ryhmitystä: sahat, joiden keskimääräinen tuotos oli v. 1956—58 a) yli 10 000 std (suuret sahat), b) 3 000—10 000 std (keskisuuret sahat), c) alle 3 000 std (pienet sahat). Esityksessä käytetään suluissa mainittuja nimityksiä. Toisena ryhmitysmahdollisuutena olisi voitu ajatella laivaajaryhmitystä (ks. esim. SERLACHIUS 1955 s. 21—23), mutta koska aineistossa ei ollut eritelty mänty- ja kuusitavaraa, sen käytöstä oli luovuttava.

Tuottajaryhmituksen mukaan jakautuivat kyselyyn vastanneet, aineistoon sisältyvät vientisahat seuraavasti:

	1958	1954
Suuret sahat	25	18
Keskisuuret sahat ..	26	33
Pienet sahat	34	11
	<u>85</u>	<u>62</u>

Aineistoon sisältyvien laivaajien sahatavaran vienti oli ko. vuosina seuraava: v. 1954 432 844 std eli 65 % sahatavaramme kokonaisviennistä ja v. 1958 537 925 std eli vastaavasti 75 % kokonaisviennistä. Aineistoa on siten pidettävä melko laajana. Vientisahoista vastasivat heikoimmin pienet sahat, mikä voidaan todeta edellä esitetystä asetelmasta.¹ Tällä on ollut vaikutusta tuloksiin. Vuoden 1958 osalta tämä haitallinen vaikutus ei nähtävästi ole kovin tuntuva, mutta vuoden 1954 aineistossa on alle 3 000 std:n sahojen lukumäärä niin pieni, että niiden osalta saadut tulokset voivat olla harhaan johtavia. Sen vuoksi niihin on suhtauduttava suurin varauksin, ja pieniä sahoja koskevat päätelmät on tehtävä lähinnä vuoden 1958 tulosten perusteella. Luonnollisesti pienten sahojen aineiston suppeus on vaikuttanut myös kokonaistuloksiin.

Tutkimuksessa on käytetty edellä esitellyn perusaineiston lisäksi hyväksi eräitä muitakin julkaisemattomia aineistoja. Suomen Sahanomistajayhdistys on jo aiemmin suorittanut kaksi tiedustelua belgialaisten ostajien tekemistä

¹ LEVÓNIN (1959 s. 127) mukaan oli v. 1957 pienten sahojen (alle 3000 std) tuotos 15.8 % vientisahojen kokonaistuotoksesta. Tutkimusaineistossa on näiden sahojen vienti v. 1958 vain 5.6 % aineistoon sisältyvien sahojen kokonaisviennistä.

reklamaatioista ja arbitraatioista. Ensimmäinen niistä kohdistui vuoteen 1933, ja siinä tiedusteltiin yhteissummuna myös muiden maiden ostajien tekemiä, suomalaisen tavaraan kohdistuneita moitteita. Vastauksen tähän tiedusteluun antoi 39 sahaa, jotka olivat ko. vuonna laivanneet tavaroita Belgiaan. Näihin sisältyi 5 laivaajaa, joiden toimituksista belgialaiset eivät olleet tehneet reklamaatioita. Aineiston laivaajien yhteinen vientimäärä Belgiaan käsitti 81 % maamme vastaavasta kokonaisviennistä, joten luvut antavat hyvän kuvan silloisesta tilanteesta. Toinen tiedustelu kohdistui vuoden 1948 tammi- ja elokuun väliseen aikaan ja koski ainoastaan toimituksia Belgiaan. Vastauksen antoi 23 laivaajaa, joiden viennin osuus ko. ajanjakson kokonaisviennistämme Belgiaan oli 72 %. Näiden tiedustelujen tulokset on otettu mukaan tutkimukseen ao. kohtiin sikäli, kuin ne ovat olleet vertailukelpoisia varsinaisen tutkimusaineiston kanssa.

Tutkimuksessa on käytetty hyväksi myös Svenska Trävaruexportföreningen'in Ruotsissa v. 1956 suorittaman tiedustelun tulosten yhdistelmää. Ruotsin sahatavaran vienti suuntautuu samoille markkinoille kuin Suomenkin. Tutkimuksen aineistojen mukaan Ruotsin ja Suomen sahatavaran vienti jakautui eri maiden kesken seuraavasti:

	Ruotsi (1956)	Suomi (1958)
	%	%
Iso-Britannia ja Irlanti ..	41.0	47.5
Hollanti	24.4	9.8
Belgia	4.6	8.6
Saksa	5.6	6.3
Tanska	5.6	5.0
Ranska	7.7	7.8
Muut maat	11.1	15.0

Luvut poikkeavat eniten toisistaan Hollannin ja Belgian kohdalla. Aineistoon sisältyvien Svenska Trävaruexportföreningen'in jäsensahojen vienti oli v. 1956 549 000 std, mikä oli 56 % Ruotsin sahatavaran kokonaisviennistä (Handel. Berättelse . . . 1957). Ruotsista saadun aineiston keruusta ei ole ollut käytettävissä selontekoja, mikä jo sinänsä tekee epävarmaksi Suomen ja Ruotsin tulosten vertailun. Svenska Trävaruexportföreningen'in tiedustelu oli osoitettu ainoastaan mainitun yhdistyksen jäsenille, jotka ovat valtaosalta suuria sahoja. Etelä-Ruotsin sahat ovat heikosti edustettuina tässä yhdistyksessä, sillä pääosa niistä kuuluu Södra Sveriges Trävaruexportförening- ja Göteborgs Trävaruexportörers Förening-nimisiin järjestöihin. Pienet ja keskisuuret sahat ovat siten Ruotsia koskevassa aineistossa heikommin edustettuina kuin Suomea koskevassa aineistossa. Näistä syistä tuloksia on verrattava keskenään erittäin varovasti.

Kun eri vuosien tuloksia vertaillaan keskenään, on otettava huomioon myös niihin mahdollisesti vaikuttaneet suhdannemuutokset. Yleinen käsitys on, että laskusuhdanteiden aikana reklamaatiot suhteellisesti lisääntyvät ja noususuh-

danteiden aikana on asia päinvastoin (ks. esim. ULLMAN 1957a s. 23, LEHMUSKALLIO 1959 s. 350). Tähän löytyy useita syitä. Nousukausina tuojilla on varastoissaan alhaiseen hintaan ostettuja tavaroita, joita he voivat myydä tuntuvalla voitolla. Silloin uudet solmitut kaupat ovat yleensä olleet edullisia, ja lisäksi käyttäjät eivät kiinnitä tavaran laatuun yhtä suurta huomiota kuin lamakausina. Näin ollen tuojat eivät todennäköisesti puutu ainakaan pieniin virheellisyksiin, ja usein hyväksyttäneen tavaraa, jossa olisi selvästi huomauttamistakin. Laskukausina ostajilla lienee taas pyrkimyksenä siirtää osa hintojen alenemisen heille aiheuttamista tappioista myyjien kannettaviksi. Näissä eri suhdannevaiheissa kesän ja loppuvuoden hintakehitys vaikuttanee ratkaisevimmin moitteiden tekoon, koska sahatavaran laivaukset silloin ovat vilkkaimmillaan. Onko asia todella näin, ei tämän tutkimuksen tulosten perusteella voida sanoa. Tutkimusaineistoon sisältyvien kahden irrallisen vuoden perusteella tätä ei voida selvittää. HOKKASEN (1960 s. 18) tosin suppeaan aineistoon perustuva selvitys antaa viitteitä siitä, että asia todennäköisesti on näin. Ilmiö ei kuitenkaan liene kovin voimakas, ja muut tekijät, kuten sääsuhteet ja lakot, voinevat vaikuttaa moitteiden tekoon lähes yhtäläisellä voimakkuudella. Edellä todetun perusteella on syytä selvittää tutkittavina vuosina vallinnut suhdannevaihe. Esitettävät tiedot hintojen muutoksista tarkoittavat johtavien eteläsuomalaisten laivaajien u/s-mäntytavaran perushinnan muutoksia.

Vuosi 1954 oli lievää noususuhdanneaikaa, ja elokuulta lähtien tapahtui hinnoissa vähäistä nousua. Ne kohosivat mainitusta ajankohdasta vuoden loppuun mennessä noin 1 £/std. Syksyllä puhkesi Lontoon ja eräissä muissa Ison-Britannian satamissa lakko, mutta tämä ei sanottavasti hidastanut sahatavaran toimintuksia. Näyttää siltä, ettei suhdannekehityksellä ole ollut reklamaatioiden tekoon v. 1954 sanottavaa vaikutusta. — Vuonna 1958 vallitsi vuorostaan laskusuhdanne. Vuoden alkupuolella sahatavaran hinnat laskivat n. 5 £/std. Elokuusta lähtien hinnat putosivat parin kuukauden aikana noin 4 £/std. Tosin pelkästään erittelyjen kokoonpano ja myöhäinen vuodenaika vaikuttavat alentavasti puhdistusmyynneistä saataviin hintoihin. Kuitenkin syksyllä 1958 tapahtunut tuntuva hintojen huononeminen johtui pääasiassa suhdanteiden heikkenemisestä. Hinnat olisivat ehkä pudonneet vuoden kuluessa enemmänkin ellei toukokuun lopulla olisi sovittu »normihinnoista», joita sovellettiin elokuun loppuun. Voimakas suhdannelasku todennäköisesti lisäsi ostajien halua moitteiden tekoon, ja tällä on nähtävästi ollut vaikutuksensa reklamaatioiden lukumäärään ja mahdollisesti myös niiden suuruuteen sekä vaadittuihin korvaussummiin. — Vuotta 1956, johon tutkimukseen liitetty Svenska Trävaruexportföreningen'in suorittama tiedustelu kohdistui, on pidettävä lievänä laskusuhdannevuotena. Silloin hinnat alenivat toukokuun kuluessa noin 2 £/std ja vielä puhdistusmyyntien aikana saman verran.

Myöhäinen kevät tai sateinen kesä voivat aiheuttaa moitteita tavaran kosteudesta tai sinistymisestä, kun taas vuorostaan kuiva ja tuulinen kevät sekä au-

rinkoinen ja kuuma kesä helposti lisäävät kuivumishalkeamien ja kieroutumisen määrää ja niihin kohdistuneita reklamaatioita. Sääsuhteilla on siten vaikutuksensa moitteiden kokonaislukumäärään, mutta ennenkaikkea moitteiden syihin. — Vuoden 1954 maaliskuisen ja toukokuun välisenä aikana oli keskilämpötila vähän tavallista korkeampi ja sademäärä suhteellisen alhainen. Kesäkuu oli kutakuinkin normaali, mutta heinä- ja lokakuun välisenä aikana olivat lämpötila ja sademäärä tavallista korkeammat. Laivauskauden aikaiset sääsuhteet lienevät v. 1954 lisänneet jonkin verran sinistymisvikojen lukumäärää. Vuoden 1958 kevät oli keskimääräistä kylmempi, joten kesän tulo tapahtui verraten myöhään. Touko- ja heinäkuun välisenä aikana oli runsaasti sateita ja ilmat olivat kosteita. Loppukesästä ilmat muodostuivat kutakuinkin normaaleiksi (Kuukausikatsaus . . . 1954 ja 1958). Myöhäinen kevät ja sateinen alkukesä ovat hidastaneet v. 1958 tavarankuivumista, mikä todennäköisesti on lisännyt huomautuksia tavarankuivumisen suhteen.

3. Tutkimusaiheeseen liittyviä näkökohtia ja tulkintakysymyksiä

Ennen tutkimustulosten esittelyä tarkastellaan eräitä aiheeseen liittyviä näkökohtia ja tulkintaperusteita. Pulmallisen kohdan moitteiden aiheellisuuden tulkinnassa muodostavat tavarassa sallittavat viat. Usein on erittäin vaikea sanoa, milloin toimitus on tässä suhteessa antanut aihetta huomautukseen. Lähtökohtana tulkinnassa on pidettävä sopimuskaavakkeiden tosin vähän eri sanonnoin ilmaistua määräystä, että tavarankuivumisen (Unifin 1959- ja Albifin 1959-kaavakkeiden kohdan 3 mukaan »kunkin erän») on oltava myyjän tavannut lajittelua, keskipituutta ja kunnollista pituusjakautumaa. Lajittelun osalta tämä merkitsee paitsi u/s- ja V-tavarankuivumisen sekä V-tavarankuivumisen ja sekstan välisten rajojen tulkintaa, myös u/s-tavarankuivumisen sisäistä laatujaakautumaa, ts. paljonko u/s-tavara sisältää laatuja I, II, III ja IV. Näiden rajojen tarkka vetäminen on vaikeaa. Etenkin laatu- ja pituusjakautumien suhteet pyrkivät poikkeamaan melkoisesti samankin laivaajan toimituksissa. Meillä on olemassa vuonna 1936 laaditut koko maata, kaikkia laivaajia, käsittävät yhteiset lajitteluohjeet. Todellisuudessa on kuitenkin niin, ettei näihin ohjeisiin juuri voida moitteiden yhteydessä vedota eikä niitä käyttää tulkintaperusteina. Poikkeuksen muodostavat vain eräät yksityiset tapaukset, kun on kysymys esim. vaha- ja halkeamista. Raaka-aineen, sahaus- ja kuivumisen ja varastoinnin sekä ennenkaikkea lajittelun erilaisuuden vuoksi eri laivaajien tavarat poikkeavat tuntuvasti toisistaan. Vaikka laivaajien keskuudessa onkin pyritty välttämään kaikenlaista ryhmittämistä tässä suhteessa ja vaikka sellainen onkin melko vaikeaa, koska kahta täysin yhtäläistä tuotantoa tuskin löytyy, niin usein näkee etenkin ammattilehdissä ja agenttien raporteissa laivaajat jaettavan mäntytavaran osalta kuuteen ja kuusitavaran osalta neljään laivaajaryhmään (ks. SERLACHIUS 1955 s. 21—23). Edellä mainit-

tujen tekijöiden lisäksi on ryhmittämiseen vaikuttanut laitoksen sijainti ja tuotannon suuruus sekä välillisesti myös toimituksen varmuus. Ryhmittäminen tuli ns. hintaryhmittelynä käytäntöön toisen maailmansodan aikana, jolloin vienti Saksaan ja sen hallussa oleville alueille tapahtui globaalikaupoin. Samantapaista ryhmittämistä noudatettiin myös sodan jälkeen mm. Isoon-Britanniaan myytäessä. Siellä oli ainoana ostajana vuoden 1950 loppuun saakka Timber Control, jonka kanssa tehtiin Suomesta Isoon-Britanniaan vietävän sahatavaran toimitus- ja hintasopimukset. Nykyään ryhmittäminen on virallisesti voimassa vain Neuvostoliiton kanssa tapahtuvassa sahatavaran kaupassa. Vaikkakin on todettava, että aivan täysin yhtäläisiä eivät kuhunkin ryhmään kuuluvien laivaajien tavarat ole, niin näillä ryhmillä on erilainen hintataso ja niiden tavarat eroavat tuntuvasti toisistaan. Minkäänlaisia laivaajaryhmittäin laadittuja ja yleisesti hyväksytyjä lajitteluohjeita meillä ei ole. Useilla sahoilla tosin on omat lajitteluohjeensa, mutta niihin vetoaminen lienee tuloksetonta. Sen vuoksi riittäisyyksien tulkintaperusteet ovat aika heikot. Olemme tässä kysymyksessä suuressa määrin riippuvaisia ostajien tottumuksesta, harkinnasta ja tulkinnasta. Tästä asianteesta osittain johtunevat myös lajittelun ankaruuden ja moitteiden lukumäärän (ks. s. 13) suhdannemuutokset.

Enkä olisi syytä harkita, voitaisiinko laatia laivaajaryhmittäiset, yleisesti hyväksytyt lajitteluohjeet, joissa eri laatuokkien minimivaatimusten lisäksi määritettäisiin mahdollisesti myös u/s-tavarankuivumisen sisäinen laatujaakautuma. Laivaajan itsensä ratkaistavaksi jäisi, mihin ryhmään hän haluaa kuulua. Tällaisten lajitteluohjeiden laatiminen olisi kylläkin vaikea ja suuritöinen tehtävä. Toinen harkittava kysymys olisi, pitäisikö sopimukseen liittää tiedot tavarankuivumisen keskipituudesta ja pituusjakautumasta, sillä sanonta »laivaajan tavannut keskipituutta ja kunnollista pituusjakautumaa» on vaikea tulkita. Tässä suhteessa näkeekin täsmäntäviä määräyksiä sopimuksissa. On luonnollista, että tällaisten nykyistä yksityiskohtaisempien määräysten noudattaminen voisi aiheuttaa lisätoimia toimitusten yhteydessä.

Tavarassa esiintyvät viat jaetaan sopimuskaavakkeissa laatu- ja kuntovikoihin. Tällä jaolla on merkitystä lähinnä lastin käsittelyyn ostajan satamassa. Mitään laatu- ja kuntovikoihin kohdistunutta korvausvaatimusta ei yleensä hyväksytä, mikäli erä tai osaerä ei ole kokonaisuudessaan käytettävissä tarkastusta ja mahdollista arbitraatiota varten. Erällä tarkoitetaan kaikkea samaa kokoa ja laatua olevaa sekä samalla tavalla määritettyä tavaraa, ja kullakin konossementilla laivattua erän osaa sanotaan osaeräksi. Kuntoa koskevan moitteen ollessa kysymyksessä täytyy ostajan säilyttää koskemattomana tarkastusta ja mahdollista välimiesmenettelyä varten ainoastaan se osa tavarasta, mihin korvausvaatimus kohdistuu, ts. missä vika esiintyy. Muun osan tavarasta ostaja voi viedä pois. Tämä on yleinen periaate, vaikkakaan kaikissa sopimuskaavakkeissa siitä ei ole mainintaa. Mikäli ostaja jättää laatua koskevan moitteen tarkastusta varten ainoastaan viallisen tavarankuivumisen, voi myyjä kiistää tällä perusteella moitteen

teon. Siten laatua koskevat viat vaativat suhteellisesti suuremman tavaramäärän paikalla pitämistä moitteen käsittelyn ajaksi kuin kuntoviat. Nämä määräykset johtunevat lähinnä siitä, että laatuviikojen toteaminen vaatii yleiskuvan saamista tavarasta ja että niiden määrittäminen saattaa olla vaikeaa. Kuntoviat puolestaan voidaan todeta ja rajoittaa edellisiä helpommin, jopa useissa tapauksissa tarvittaessa likimääräisesti mitatakin (ks. LEHMUSKALLIO 1959 s. 350).

Sahatavaran kaupassa on ollut jatkuvasti pienenä erimielisyyden aiheena, mitä kuuluu toisaalta laatu- ja mitä toisaalta kuntovikoihin. Edellä (s. 9) on esitetty tässä tutkimuksessa käytetty ryhmitys, joita voitane sanoa myyjien ryhmitykseksi. Useat ostajat ovat pyrkinet tulkitsemaan asian siten, että laatuviikoihin kuuluisivat kaikki ennen sahausta ja sahauksen aikana syntyneet viat, kun taas kuntovikoihin kuuluisivat kaikki sahauksen jälkeen syntyneet viat. Tämä ryhmitys, jota voitane sanoa ostajien ryhmitykseksi, tuntuu hyvin loogiselta. Sen mukaan siirtyisivät myyjien ryhmityksessä laatuviikoihin luetut sahauksen jälkeen syntynyt kieroutuminen (lapevääryys, kierous, syrjävääryys, kuperuus ja koveruus) ja kuivumishalkeamat kuntovikojen puolelle. Ostajien ryhmityksessä on vaikeutena, miten sahauksen jälkeen syntyneet kieroutuminen ja halkeamat pystytään erottamaan vastaavista ennen sahausta tai sahauksen aikana syntyneistä vioista. Kieroutuminen syntyy lähes aina kuivumisen yhteydessä, vaikkakin perimmäisenä syynä siihen saattaa eräissä tapauksissa olla joko lyly tai kierosyisyys, siis rakenneviat (CARLSON 1960 s. 15), jotka kuuluvat laatuviikoihin. Ryhmitys on tältä osin siten tulkintakysymys. Kuivumishalkeamat eivät nähtävästikään johdu sanottavasti puun rakenteesta, mutta tuottaisi vaikeuksia ryhtyä erittelemään niitä sydän- ja rengashalkeamista. Tulkintakysymyksiä tuskin voitaisiin välttää. Myyjien ryhmityksessä luetaan tukkisivistymä kuntovikojen puolelle. Se on kuitenkin ennen sahausta syntynyt vika. Useimmissa sopimuskaavakkeissa onkin sinistymisen suhteen täsmäntävä sanonta, että sinistymisen rinnastetaan kuntovikoihin, joten erimielisyyttä tämän suhteen ei juuri pääse syntymään. Sekä myyjien että ostajien ryhmitykselle löytyvät siten omat perustelunsa, joten ei voida sanoa, kumpi niistä on parempi tai oikeampi. Kuitenkin olisi toivottavaa, että erillisillä myyjien ja ostajien keskusjärjestöjen sopimuksilla määritettäisiin nämä sahatavaran vikojen ryhmitykset. Tässä tutkimuksessa on käytetty myyjien ryhmitystä sen vuoksi, ettei ole katsottu aiheelliseksi poiketa yleisesti nykyään käytännössä olevasta ryhmityksestä ja että aineistossa on useimmiten mainittujen vikojen kohdalla ollut vain maininta: kieroutuminen, halkeamat, sinistyminen.

Kun tarkastellaan tavarassa ja toimituksessa olleita virheellisyyksiä ja niistä syntyneitä erimielisyyksiä, voidaan todeta edellä mainitun lisäksi toinenkin seuraamuksia koskeva tärkeä kohta. Ostajalla on eräissä tapauksissa oikeus hylätä lasti (tai erä tai osaerä), mikä merkitsee sitä, ettei ostaja lunasta laivauspapereita, suorita maksua eikä ota tavaroita vastaan.

Colonial-kaavakkeeseen ei sisälly reklamaatio- eikä arbitraatiolauseketta eikä siinä ole myöskään mitään mainintaa, että ostaja voisi kieltäytyä vastaanottamasta tavaraa. Dutchfas 1952-, Hispania 1957- ja Finlandia 1954-kaavakkeiden sanonnan mukaan ostaja ei erimielisyyksien sattuessa voi kieltäytyä vastaanottamasta tavaroita. Belbois 1956-, Gallia 1952- ja Dana 1954-kaavakkeiden mukaan ostaja ei voi kieltäytyä vastaanottamasta sopimuksen mukaisesti eriteltyjä tavaroita. Germania 1952-sopimuksen erillisessä pykälässä (18. kohta) mainitaan, että »jos tavara on erittelyn suhteen laivattu sopimusta vastaavana, ei ostaja saa kieltäytyä vastaanottamasta tavaroita eikä suorittamasta niistä maksua sopimuksen mukaisesti» (suomennos). Edellä mainitut kaavakkeet ovat sanonnanaltaan aika selviä. On luonnollista, että myyjä joutuu aina vastaamaan niistä seuraamuksista, jotka puutteellinen taikka virheellinen toimitus saattaa hänelle aiheuttaa. Unifin 1959- ja Albifin 1959-kaavakkeiden hylkäämistä koskevat kohdat (20 ja 19) kuuluvat seuraavasti:

»Ostajalla ei ole oikeutta kieltäytyä vastaanottamasta tavaraa, jos moite rajoittuu kokoa ja/tai laatua koskevaan kysymykseen, paitsi jos laivaus tai konossementti kokonaisuudessaan (mikäli moite tarkoittaa tällöin kieltäytymistä vastaanottamasta tällaista laivausta tai konossementtia) ei ole esitetyn moitteen huomioon ottaen sopimuksen mukaan arvosteltuna kaupalliselta kannalta katsottuna kunnollinen toimitus. Sama koskee erää tai osaerää (mikäli moitteeseen sisältyy kieltäytyminen tällaisen erän tai osaerän vastaanottamisesta). Erimielisyyden sattuessa ratkaisevat asian lopullisesti välimies (välimiehet) tai välitystuomari» (suomennos).

Tämän sanonnan mukaan muodostuu tulkinnanvaraiseksi, milloin laivaus tai konossementti kokonaisuudessaan on epätydyttävä kaupallisessa mielessä. Samoin on tulkinnanvaraista, milloin ostajalla on oikeus muun kuin kokoa ja/tai laatua koskevan syyn vuoksi kieltäytyä vastaanottamasta toimitusta. Näissä tulkinnoissa joudutaan turvautumaan Englannin kauppalakiin, Sale of Goods Act:iin (vuodelta 1893). Tämän lain mukaan Englannissa sopimusmääräykset jaetaan oikeusvaikutuskiltaan kahteen ryhmään: condition- ja warranty-ehdot. Edelliset ovat sopimuksen perusehtoja, ja jos niitä rikotaan, ovat rikkomukset siksi vakavia, että ostaja voi hylätä toimituksen ja vaatia vahingonkorvausta sopimuksen täyttämättä jättämisestä. Jälkimmäiset taas ovat sopimuksen pää-tarkoitusta täydentäviä ehtoja. Niiden perusteella ostajalla ei ole oikeutta tavarahan hylkäämiseen. MALLINSONIN ja GRUGEONIN (1953 s. 139) mukaan condition-ehdot vastaan rikkomisen merkitsee yleensä sitä, että »the goods supplied are essentially different from the goods described in the contract» ja »there must be something blatantly wrong and it should be immediately obvious to the buyer». Mikäli virhe käy ilmi laivauspaperista, hylkääminen täytyy suorittaa viipymättä, kun ostaja saa paperit. Mikäli virhe ei käy ilmi laivauspaperista, vaan havaitaan vasta tavaroita purettaessa, voi ostaja tehdä hylkäämistä koskevan moitteen. Toimituksen hylkääminen on tavarahan vastaanottajan yksipuolinen toimenpide. Jos syntyy riitaa, onko hänellä siihen oikeus, voi tämä riita, niinkuin

yleensä kaikki ostajan ja myyjän väliset sopimussuhteesta johtuvat riidat, joutua välimiesmenettelyn ratkaistavaksi.

Rikkomus voidaan tulkita condition-ehtojen mukaan, jos erittely havaitaan joko laivauspapereista tai lastia purettaessa sellaiseksi, että toimitus käsittää muita kokoja tai laatuja kuin sopimus edellyttää tai jos tavarat on lastattu kannelle, vaikka sopimuksen mukaan ne olisi kuulunut toimittaa ruumassa. Edelleen tällaisiksi virheiksi voidaan katsoa muutkin tuntuvat poikkeamiset lastausohjeista sekä tavarain virheellinen merkkäminen, väärä puulaji, tavarain alimittaisuus jne. Rajatapaukset pyritään tulkitsemaan warranty-ehtojen mukaan.

Toimituksissa Englantiin riippuu siten kulloinkin tapauksesta ja sen yhteydessä harkinnasta, onko ostajalla oikeus hylätä lasti, erä tai osaerä. Vikoja (ks. s. 9) ei voida tämän mukaan jaotella, vaikka toiset niistä ovatkin suuremmassa määrin kuin toiset sen luonteisia, että seurauksena voi olla tavarain hylkääminen. Tämä kysymys on tutkimuksessa jouduttu sivuuttamaan paitsi edellä mainitusta syystä myös siksi, ettei aineistoa kerättäessä ole eritelty tapauksia, jolloin ostaja on kieltäytynyt vastaanottamasta tavaraa.

Unifin 1959-, Albifin 1959-, Germania 1952-, Dutchfas 1952- ja Dana 1954-kaavakkeissa on erilliset määräykset yli- ja vajaalaivauksista. Ylilaivauksen sattuessa ostaja ei voi kieltäytyä vastaanottamasta koko laivausta. Sen sijaan hän voi, jos niin haluaa, suorittaa vain sopimuksen mukaista määrää vastaavan maksun ja kieltäytyä vastaanottamasta tätä ylittävää tavaramäärää. Mikäli ylilaivaus ei ilmene laivauspapereista, voi ostaja käyttää tätä valintaoikeutta vielä tavarain saavuttua määräsätämään. Sen tulee kuitenkin tapahtua viivytyksettä. Vajaalaivauksen sattuessa on ostajan suoritettava maksu laivastusta määrästä, mutta hän voi vaatia hyvitystä laivausvajauksesta.

Moiteilmoitus tulee tehdä määräajassa. Myyjän ei pitäisi ryhtyä neuvottelemaan tämän määräajan jälkeen esitetyistä moitteista, sillä useimmissa ostajamaissa vallitsevan oikeuskäytännön mukaan myyjä ryhtymällä neuvottelemaan ostajan kanssa menettää mahdollisesti oikeutensa vedota siihen, että reklamaatio on tehty liian myöhään.

Moiteilmoitukseen sisältyvän korvaussumman (ks. s. 5) laskemisperusteista ei ole yleisesti noudatettuja ohjeita eikä tarkkoja määräyksiä. MALLINSON ja GRUGEON (1953 s. 118, 205—206) mainitsevat, että korvausvaatimuksen laskemisessa voidaan käyttää kolmea tapaa. Ensiksikin se voidaan laskea toimitettujen ja sopimusten mukaisten tavarointien hintojen tai arvojen erotuksena. Tämä laskentatapa täyttää mm. Englannin kauppalaain, Sale of Goods Act'in (53. kohta), asettamat vaatimukset. Toisena mahdollisuutena esitetään, että edellä mainittuun erotukseen lisätään menetetty etu ja haitat ostajan liiketoiminnalle. Kolmantena mahdollisuutena mainitaan, että mikäli tavara voidaan saada paremmin myyntikelpoiseksi, niin tämä tulisi tehdä. Silloin muodostuu korvausvaatimus sopimuksen mukaisten tavaroiden ja tällä lailla myyntikelpoisiksi

saatettujen tavaroiden hintojen tai arvojen erotuksesta lisättyinä niillä kustannuksilla, jotka tarvitaan tavarain saamiseksi myyntikelpoiseksi. Tällaisia kustannuksia ovat esim. uudelleen sahausesta aiheutuneet kustannukset, ja jos tavara on ollut kosteaa, niin tapuloimiskustannukset, aluevuokrat ja vakuutusmaksut sekä tavaroihin sidotun pääoman korko kuivausajalta. Viimeksi mainittuun laskemistapaan päätyi myös The Timber Trade Federation'in juridinen asiantuntija v. 1958 yhdistyksen jäsenille laatimassaan lausunnossa, joka koski korvausvaatimuksen muotoilua määrästä ja sinistyneestä tavarasta.

Kaikista pyrkimyksistä huolimatta ei yhtenäistä linjaa korvausvaatimusten laskemiseksi ole saavutettu. Sangen usein näkee täysin erittelemättömiä korvausvaatimuksia, eivätkä sopimusehtojen sanonnat aseta mitään estettä tällaisten esittämiselle. Ehkä olisikin syytä harkita, voitaisiinko myyjien ja ostajien järjestöjen kesken erillisin sopimuksin saada asiassa parannusta aikaan. Tämän tutkimuksen aineiston perusteella ei korvaussumman laskentaperusteita ole voitu selvittää eikä siten tutkia eri laskentatapojen yleisyyttä.

Välimiesmenettelyssä syrjäytetään tavallinen oikeudenkäyntitie ja saatetaan oikeusriita yksityisten henkilöiden ratkaistavaksi (TIKKONEN 1943 s. 5). Tällä tavalla on haluttu välttää asian joutuminen tuomioistuimeen. Välimiesmenettelyllä on eräitä huomattavia etuja, joista mainittakoon mm. asian käsittelyn nopeus, halpuus ja sen julkisuuteen tulon välttyminen. Sahatavaran kaupassa arbitraatioon joutuneen riidan ratkaisee joko yksi, kaksi tai kolme välimiestä (tai joko kolmas välimies eli välitystuomari yksin) riippuen siitä, missä vaiheessa ratkaisuun päästään, sekä siitä, mitä sopimuskaavaketta on käytetty. Välimiesmenettelyn aiheuttamien kustannusten jakamisesta sopijapuolten kesken on eri sopimusehdoissa hieman toisistaan poikkeavia määräyksiä. Ne voivat joutua joko molempien tai toisen asianosaisen maksettaviksi. Välitystuomio on lopullinen ja kumpaakin sopijapuolta sitova. Kaavakkeissa on yleensä erilliset määräykset laivattuja ja laivaamattomia tavaroita koskevista välimiesmenettelyistä. Kysymys siitä, onko välitystuomio pätevä (asianosaisia sitova), voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tuomioistuin ei tällöin puutu välitystuomion materiaaliseen sisältöön, vaan ainoastaan siihen kysymykseen, onko välitystuomio syntynyt välimiesmenettelystä sopijapuolten kesken tehdyn sopimuksen mukaisesti ja laillisessa järjestyksessä. Tutkimuksen kannalta olisi ollut mielenkiintoista selvittää, missä vaiheissa ratkaisut ovat tapahtuneet. Aineistossa oli eri vaiheet kuitenkin vain harvoin eritelty, joten ko. selvityksestä oli luovuttava.

4. Tutkimustulokset

41. Moitteiden lukumäärä ja suuruus

Tässä luvussa tarkastellaan tuottajaryhmittäin ja maittain moitteiden lukumäärää ja niiden kohteina olleita tavaraeriä sekä lasteja. Alkuperäisen aineiston yhdistelmäluvut on esitetty liitetaulukossa. Niiden perusteella on taulukkoon 1

laskettu tärkeimmät tiedot edellä mainituista tutkittavista asioista. Vuosien 1954 ja 1958 lukuja verrattaessa on muistettava aiemmin mainitut eroavuudet perusaineistoissa (ks. s. 7-8, 11-12).

Reklamaatioiden lukumäärän jakautuminen tuottajaryhmittäin ja maittain ei sinänsä sano kovinkaan paljon. On luonnollista, että suurimpien tuottajien osalta moitteet ovat lukuisimmat (todellisuudessa pienten sahojen osuus on taulukon lukuja suurempi), koska näiden vientimäärät ovat suurimmat, ja että pääosa moitteista tehdään tärkeimpien ostajamaittemme Ison-Britannian, Belgian, Tanskan, Länsi-Saksan ja Hollannin taholta. Kuitenkin kun tarkastellaan reklamaatioiden lukumäärää vietyä 1 000 std kohti, mikä antaa kuvan moitteiden suhteellisesta runsaudesta, havaitaan, että keskimäärin on moitteiden suhteellinen lukumäärä sitä suurempi, mitä pienempien sahojen tuotannoista on kysymys. Erittäin huomattava on suurien ja keskisuurien sahojen ero, kun taas viimeksi mainittujen ja pienien sahojen ero on tuntuvasti pienempi. Suurten sahojen tavaran lajittelu on ankarinta, mikä kuvastuu myös hinnoissa (ERVASTI 1958 s. 24—27). Kuitenkin tätä ratkaisevampia lienevät monet muut tekijät. Suurissa raaka-ainemäärissä eivät laadun vaihtelut ole niin tuntuvat kuin pienien määrien ollessa kysymyksessä. Lajittelu suoritetaan suurilla sahoilla tasaisesti, varastointi voidaan järjestää kunnolla, ja laivaus tapahtuu usein suoraan omasta lautatarhasta valvonnan alaisena, joten vältytään tässä yhteydessä syntyviltä vioilta etenkin kastumiselta ja sinistymiseltä. Laajan tuotannon puitteissa voidaan sopivasti valikoida tavara kutakin markkina-alueetta ja ostajaa silmällä pitäen. Suurilla sahoilla on omat myyntikonttorinsa, joiden henkilökunta on selvillä markkinoista ja tässä tapauksessa etenkin eri ostajien ja maiden vaatimuksista. Usein ostajat ovat saattaneet jo edeltäkäsinkin myydä tavaran käyttäjille. Siten käyttötarkoitus helposti pääsee vaikuttamaan myös moitteen tekoon. Näin ei tietenkään saisi olla, koska on sitouduttu toimittamaan myyjän tavannukaista lajittelua. Myös pitkäaikaiset kauppasuhteet vaikuttavat asiaan, sillä ne vaativat molemminpuolisen luottamuksen säilyttämistä. Tämä ilmenee myös siten, että suurilla sahoilla ovat suhdanteista aiheutuneet moitteiden suhteellisen lukumäärän heilahtelut nähtävästikin pienemmät kuin muilla sahoilla. Tähän viittaa vuosien 1954 ja 1958 keskinäinen vertailu.

Kun vertaillaan tärkeimpien sahatavaramme ostajamaiden tekemien moitteiden lukumäärää laskettuina viennin 1 000 std kohti, havaitaan, että reklamaatioita on tehty suhteellisesti vähiten Ison-Britanniasta. Hollantilaiset ovat ryhtyneet moitteen tekoon jo paljon herkemmin. Suhteellisesti suurin on reklamaatioiden lukumäärä ollut toimituksissa Belgiaan ja Tanskaan. Länsi-Saksa ja Ranska muodostavat näiden välillä oman ryhmänsä. Kaukaisilla markkina-alueilla tehdään moitteita suhteellisen vähän. Pitkä etäisyys ja heikot yhteydet ovat vaikeuttaneet pysyvien kauppasuhteiden ja totunnaisten vaatimusten syntymistä. Sen vuoksi valtameren takaisin maihin myytäessä sopimukseen ei

Taulukko 1. Suomesta v. 1958 ja 1954 vietyyn sahatavaraan kohdistuneiden moitteiden lukumäärää sekä moitittuja eriä ja lasteja koskevia lukusarjoja.

Table 1. Figures giving the number of claims, and the consignments and cargoes on which claims were made, in sawwood exports from Finland in 1958 and 1954.

Tuottajaryhmä ja ostajamaa Producers' group and importing country	Moitteiden lukumäärän jakautuminen Frequency distribution of claims %		Moitteiden lukumäärä viennin 1000 std kohti Number of claims made per 1000 stds of exports kpl — number		Moitittujen erien keski- määräinen koko Average size of consignments claimed on std		Moitittujen erien osuus kokonais- viennistä Consignments claimed on, of total exports %		Moitittujen lastien keski- määräinen koko Average size of cargoes claimed on std		Moitittujen lastien osuus kokonais- viennistä Cargoes claimed on, of total exports %	
	1958	1954	1958	1954	1958	1954	1958	1954	1958	1954	1958	1954
Yhteensä — Total	100.0	100.0	1.14	0.92	46	55	5.3	5.0	144	152	16.2	14.0
Suuret sahat — Large sawmills	59.1	48.9	0.88	0.63	38	46	3.3	2.9	153	158	12.7	9.9
Keskisuuret sahat — Medium-size sawmills ..	28.8	42.0	2.01	1.63	54	67	10.8	10.9	135	155	26.6	25.3
Pienet sahat — Small sawmills	12.1	9.1	2.44	1.64	72	49	17.6	8.0	126	111	27.6	18.2
Iso-Britannia-Great Britain	35.3	26.7	0.88	0.62	42	76	3.7	4.7	176	258	15.3	16.1
Hollanti — Netherlands ..	10.6	12.3	1.24	1.02	34	42	4.2	4.3	110	154	11.9	15.7
Belgia — Belgium	18.2	11.3	2.40	1.64	62	84	14.9	13.8	162	151	38.4	24.9
Länsi-Saksa — Western Germany	11.4	11.6	1.67	1.17	53	51	8.9	5.9	104	100	18.2	11.7
Tanska — Denmark	11.3	27.0	2.04	2.88	22	37	4.4	10.6	78	90	16.5	26.0
Ranska — France	6.4	6.5	1.45	1.43	59	30	8.6	4.3	162	91	24.9	13.0
Ruotsi — Sweden	2.1	2.3	1.19	1.18	56	35	6.7	4.1	85	61	9.5	7.2
Muut Euroopan maat — Other European countries	3.3	1.8	0.49	0.20	86	61	4.2	1.2	111	190	6.0	3.9
Euroopan ulkopuoliset maat — Non-European countries	1.4	0.5	0.23	0.04	37	47	0.9	0.2	115	117	3.8	0.5

Kokonaisvientit käsittää v. 1954 vain niiden laivaajien viennin, joiden toimituksia vastaan on tehty huomautuksia. — The total exports in 1954 comprise those of shippers whose deliveries had complaints presented.

useinkaan sisällytetä reklamaatio- eikä arbitraatiolauseketta. Niinpä Colonial-kaavakkeessa tällaista pykälää ei ole, ja mikäli muita kaavakkeita käytetään, pyyhitään tavallisesti nämä lausekkeet yli (ks. myös BERG 1934 s. 98—99). Asiasta syntynyt oikeudenkäynti, jolle riitaa ratkaista sovinnolla, joudutaan siten usein käymään myyjän kotimaassa (ks. MALMSTRÖM 1959 s. 243), ja tämä näkökohta jo sinänsä supistaa moitteiden esittämistä.

Moitteiden haitallinen merkitys riippuu paitsi moitteiden lukumäärästä myös reklamoitujen tavaraerien suuruudesta. Vaikka viimeksi mainitut tiedot eivät olekaan täysin tarkkoja, osoittavat ne selvästi, että suurten sahojen toimituksissa moitteiden kohteina olleet erät keskimäärin tapausta kohden ovat pienempiä kuin keskisuurten ja pienten sahojen toimituksissa. Myös viimeksi mainittujen kesken, kun otetaan huomioon pienten sahojen aineiston suppeus v. 1954, vallitsee samansuuntainen ilmiö, joskin edellistä heikompana. Yleisesti voidaankin todeta, että mitä pienemmistä sahoista on kysymys, sitä suurempi on keskimäärin ollut moitteiden kohteena olleiden tavaraerien suuruus. Syynä ei ole lastin koko, sillä suurten sahojen lastit ovat olleet keskimäärin suurimmat. Näin on laita ainakin reklamaatioiden kohteina olleiden lastien, ja todennäköisesti tämä pitää paikkansa muissakin toimituksissa. Mainittu ilmiö johtunee siitä, että pienten sahojen toimituksiin kohdistunut moite saatetaan tehdä verraten usein koko lastista, jota ostaja pitää kokonaisuudessaan epätyytyttävänä. Suurilla sahoilla ei tällaista taas tarkan ja tasaisen lajittelun vuoksi juuri tapahdu, vaan virheet yleensä koskevat yksityisiä laatu- ja/tai kuntovikoja, jotka rajoittuvat pieneen osaan lastia.

Tanskalaisten ja hollantilaisten ostajien tekemät moitteet ovat käsittäneet muita pienempiä eriä, kun taas belgialaisten reklamoimat tavaraerät ovat olleet suurimpia. Viimeksi mainittuun on vaikuttanut belgialaisten ostajien suorittama uudelleen lajittelu. Tavarain sisäistä laatuja kautumaa pidetään silmällä ja mikäli se ei tyydytä ostajaa, on seurauksena usein joko koko lastiin tai suureen osaan lastia kohdistuva moite. Belgialaiset ostajat ovat erittäin tarkkoja ja tekevät herkästi reklamaatioita, joita on vaikea todeta ja siten kohdistaa tiettyyn osaan tavaraa. Mahdollisesti on moitteiden tekoon vaikuttanut myös, että belgialaiset ovat maksaneet sahatavarasta, lähinnä u/s-mäntylaudoista, vähän korkeamman hinnan kuin muut tärkeimmät ostajamaat (ks. ERVASTI 1958 s. 27—29). Tanskan maantieteellisen sijainnin vuoksi ostetaan tavara Suomesta sinne suhteellisen pieninä lasteina, joten myös moitteet kohdistuvat pieniin eriin. Hollannissa on mahdollisesti eräänä tekijänä ollut, että sinne viedään melkein yksinomaan kuusitavaraa, jossa moitteet käsittävät puulajin erilaisen lajittelun ja virheiden erilaisen vaikutuksen vuoksi melko helposti rajoitettavia vikoja.

Edellä selostettujen tekijöiden, moitteiden suhteellisen lukumäärän ja moitittujen erän suuruuden, yhteisvaikutusta kuvastaa moitteiden kohteena olleiden tavaramäärien osuus kokonaisviennistä. Tämä lukusarja antanee parhaan pe-

rustan eri ryhmien moitteiden vertailulle. Reklamaatioiden kohteina on ollut noin 5 % koko viedystä tavaramäärästä. Suhdanteista aiheutuvat heilahdukset vaikuttavat jonkin verran tähän lukuun. Suurten sahojen toimituksissa vastaava luku on ollut vain n. 3 %, mutta keskisuurilla ja pienillä sahoilla se on noussut aina 10—20 %:iin.

Maittain tarkasteltuna on reklamoidun tavaramäärän osuus kokonaisviennistä ollut pienin etäisiin maihin suuntautuneessa viennissä sekä Länsi-Euroopan markkinoilla viennissä Isoon-Britanniaan ja Hollantiin. Belgian osalta on vastaava luku ollut 14—15 %, mikä sekin osoittaa tämän maan olevan omaa luokkaansa moitteiden teossa. Ilmiö on ollut tunnettu jo pitkät ajat ja aiheuttanut huolestumista myyjien keskuudessa. Sen vuoksi Belgian reklamaatioista on suoritettu jo aiemmin kaksi kyselyä. Vuoden 1933 tiedusteluun sisältyi Belgian lisäksi kokonaisvientiä koskeva kysely. Seuraavaan asetelmaan on kerätty eräitä tähän ja vuoden 1948 tiedusteluun perustuvia lukuja.

	1933	1948
Belgian osuus Suomen kokonaisviennin reklamaatioiden lukumäärästä	17.1 %	..
Reklamaatioiden lukumäärä viennin 1000 std kohti		
Belgia	1.60	1.96
Muut maat	0.85	..
Suomen kokonaisvienti	0.92	..
Reklamaatioiden kohteina olleiden lastien osuus		
Belgiaan viedystä sahatavaramäärästä	58.4 %	46.9 %

Kovin suuria muutoksia ei ole tapahtunut vuosien 1958 ja 1954 vastaaviin lukuihin verrattuna (ks. taulukkoa 1, s. 21). Ainoa selvä eroavuus on reklamaatioiden kohteina olleiden lastien osuudessa Belgiaan viedystä kokonaisuudesta. Se oli vuonna 1933 tuntuvasti suurempi kuin 1950-luvulla. Vuoden 1948 perusteella näyttäisi, että muutos on tapahtunut hiljalleen. Syynä ovat todennäköisesti olleet sahatavaraa kuljettavien laivojen sekä lastien suuruudessa tapahtuneet muutokset. Reklamaatioiden kohteina olleiden lastien keskimääräinen koko toimituksissa Belgiaan on muuttunut seuraavasti: 1933 366 std, 1948 239 std, 1954 151 std ja 1958 162 std. Lastien pienemmisestä ja siten niiden suhteellisen lukumäärän lisääntymisestä huolimatta on reklamaatioiden lukumäärä vietyä yksikköä (1 000 std) kohti 1930-luvulta lähtien lievästi pienentynyt. Koska 1930-luvulla oli lastien koko nykyistä suurempia, on erittäin todennäköistä, että myös reklamoidut erät olivat silloin suuremmat kuin 1950-luvulla, sillä ainakin laatu-, mutta nähtävästi myös kuntovikoihin kohdistuneet moitteet lienevät käsittäneet 1930-luvulla kussakin lastissa nykyistä suurempia tavaramääriä. Siten voitaneen pitää todennäköisenä, että vaikka reklamaatioiden suhteellinen lukumäärä ei 1930-luvulta lähtien olekaan juuri pienentynyt, niin reklamoidun tavaramäärän osuus Belgiaan tapahtuneesta viennistä on tänä aikana pienentynyt.

Koska sahatavaran kuljetuksissa on yleensäkin siirrytty viime vuosikymmeninä entistä pienempiin lasteihin, niin asetelman lukujen perusteella tuntuu melko ilmeiseltä, että edellä esitetty päätelmä pitää paikkansa myös kokonaisviennin suhteeseen.

Taulukko 2. Ruotsista v. 1956 vietyyn sahatavaraan¹ kohdistuneiden moitteiden lukumäärää sekä moitittuja eriä ja lasteja koskevia lukusarjoja.

Table 2. Figures giving the number of claims, and the consignments and cargoes on which claims were made, in sawnwood exports from Sweden in 1956.¹

Ostajamaa Importing country	Moitteiden lukumäärän jakautuminen	Moitteiden lukumäärä viennin 1000 std kohti	Moitittujen erien keskimääräinen koko	Moitittujen erien osuus kokonaisviennistä	Moitittujen lastien keskimääräinen koko	Moitittujen lastien osuus kokonaisviennistä
	%	kpl-number	std	%	std	%
Yhteensä — Total	100.0	0.62	45	2.8	153	9.5
Iso-Britannia ja Irlanti — Great Britain and Ireland	32.0	0.48	50	2.4	179	8.7
Hollanti — Netherlands	23.5	0.60	51	3.1	244	14.6
Belgia — Belgium	7.6	1.04	100	10.4	217	22.5
Länsi-Saksa — Western Germany	11.1	0.90	45	4.1	99	9.6
Tanska — Denmark	18.5	2.03	8	1.5	13	2.6
Ranska — France	4.1	0.45	48	2.2	135	6.1
Muut maat — Other countries	3.2	0.18	30	0.5	91	1.6

¹ Aineisto sisältää ainoastaan Svenska Trävaruexportföreningen'in jäsenahojen viennin.
— The figures given relate only to the exports of the member sawmills of the Swedish Wood Exporters' Association (Svenska Trävaruexportföreningen).

Svenska Trävaruexportföreningen'in toimesta suoritetun vuoteen 1956 kohdistuneen tiedustelun vastaavat tulokset on esitetty taulukossa 2. Tuloksien suhteen on muistettava, että ko. yhdistyksen tiedustelu kohdistui ainoastaan sen jäsenahoihin (ks. s. 12). Ruotsista tapahtuneissa toimituksissa on Hollannin tekemien moitteiden osuus ollut paljon suurempi ja Belgian tekemien moitteiden osuus tuntuvasti pienempi kuin meidän viennissämme. Tämä johtune pääasiassa viennin erilaisesta suuntautumisesta (ks. s. 12). Reklamaatioiden lukumäärät viennin 1000 std kohti ovat Ruotsin viennissä olleet Tanskaan tapahtuneita toimituksia lukuunottamatta pienempiä kuin Suomen toimituksissa. Tähän tulokseen ovat osaltaan vaikuttaneet aineistojen eroavuudet. Koska Ruotsista on rautateitse hyvät kuljetusyhteydet Tanskaan, ovat viedyt lastit yleensä pieniä. Tämä on aiheuttanut suhteellisen korkean reklamaatioiden luku-

määrän, vaikka reklamoidun tavaramäärän osuus Tanskaan tapahtuneesta viennistä onkin hyvin alhainen. Reklamaatioiden haitallinen vaikutus on siten jäänyt tässäkin tapauksessa vähäiseksi. Belgia on reklamaatioiden kannalta Ruotsinkin näkökulmasta vaikein ostajamaa. Vaikka otetaankin huomioon aineistoissa olevat eroavuudet ja suhdanteiden kehitys ko. vuosina, niin näyttää siltä, että reklamaatiot eivät Ruotsin sahatavaran viennissä muodostane aivan yhtä suurta ongelmaa kuin Suomesta tapahtuvassa viennissä. Eräänä syynä lienee, että Ruotsin suurten sahojen tukit ovat meikäläisiä parempia, koska siellä pienet tukit suuremmissa määrin kuin meillä käytetään selluloosateollisuuden raaka-aineeksi.

42. Välimiesmenettelyjen lukumäärä ja suuruus

Mikäli moitetta koskevissa neuvotteluissa ei päästä sovintoon, joutuu asia välimiesmenettelyyn eli arbitraatioon. Tavallisimmin aiheuttaa asian välimiesmenettelyyn joutumisen erimielisyys korvaussumman suuruudesta, mutta syynä sovittamattomaan ristiriitaan voi joskus olla myös erimielisyys siitä, onko moite aiheellinen vai ei.

Arbitraatioiden lukumäärää ja erien suuruutta koskevat tulokset on esitetty taulukossa 3. Reklamaatioiden kohteina olleista tavaraeristä ovat arbitraatioon joutuneet kooltaan keskimääräistä melkoisesti suuremmat erät, joiden osalta luonnollisesti myös korvausvaatimukset ovat olleet huomattavimmat (ks. s. 31-32). Tämä osoittaa, että välimiesmenettelyyn on turvauduttu pääasiassa vain vaikeimpien ja taloudellisesti merkittävien tapausten ollessa kysymyksessä.

Arbitraatioiden lukumäärä on ollut korkein suurten sahojen toimituksissa, mikä on luonnollista, koska niiden vienti muodostaa valtaosan Suomen sahatavaran viennistä. Niiden osalta moitteet kuitenkin suhteellisesti harvimmalla ovat johtaneet välimiesmenettelyyn. Vuosi 1954 tekee tästä poikkeuksen, mutta se johtune pienten sahojen aineiston suppeudesta. Tulosten perusteella voidaan todeta, että mitä suuremmista sahoista on kysymys, sitä enemmän vältetään erimielisyyden joutumista välimiesmenettelyyn. Suurilla ja keskisuurilla sahoilla on kiinteämmät kauppasuhteet kuin pienillä sahoilla, joten niiden säilyttäminen luottamuksellisina vaatii sovinnollista menettelyä. Luultavasti myös asiantuntemus ja taloudellinen tila ovat olleet vaikuttavina tekijöinä. Edelleen lienee sovintoon pääsyä helpottanut jossain määrin, että reklamoitujen tavaraerien keskimääräinen koko on suurilla sahoilla ollut muita pienempi (ks. taulukkoa 1, s. 21). Toisaalta kuitenkin numerot osoittavat, että suurilla sahoilla arbitraatiot ovat koskeneet keskimäärin pienempiä eriä kuin keskisuurilla ja pienillä sahoilla.

Belgiassa on moitteet jouduttu suhteellisesti paljon useammin kuin muualla ratkaisemaan välimiesmenettelyllä. Noin 1/3 sikäläisistä moitteista on johtanut arbitraatioon.

Taulukko 3. Suomesta v. 1958 ja 1954 vietyyn sahatavaraan kohdistuneiden välimiesmenettelyjen lukumäärä ja niiden osuus moitteiden lukumäärästä sekä välimiesmenettelyn kohteena olleiden erien keskimääräinen koko.

Table 3. The number of cases of arbitration in Finnish sawnwood exports, their proportion of the number of claims made, and the average size of consignments referred to arbitration in 1958 and 1954.

Tuottajaryhmä ja ostajamaa Producers' group and importing country	Välimiesmenette- lyjen lukumäärän jakautuminen Distribution of cases of arbitration %		Välimiesmenette- lyjen osuus moittei- den lukumäärästä Arbitration cases from claims %		Välimiesmenette- lyn kohteena ollei- den erien keski- määräinen koko Average size of consignments re- ferred to arbitration std	
	1958	1954	1958	1954	1958	1954
Yhteensä — Total	100.0	100.0	11.8	12.3	76	81
Suuret sahat — Large sawmills	48.6	46.9	9.7	11.9	63	42
Keskisuuret sahat — Medium-size sawmills ..	26.4	51.0	10.8	15.0	79	115
Pienet sahat — Small sawmills	25.0	2.1	24.3	2.8	92	138
Iso-Britannia — Great Britain	8.3	10.2	2.8	4.7	103	180
Hollanti — Netherlands ..	11.1	6.1	12.3	6.1	51	76
Belgia — Belgium	43.1	34.7	27.9	37.8	70	111
Länsi-Saksa — Western Germany	11.1	12.3	11.4	13.0	96	46
Tanska — Denmark	8.3	36.7	8.7	16.8	26	39
Ranska — France	9.7	—	17.9	—	56	.
Ruotsi — Sweden	4.2	—	23.1	—	77	.
Muut Euroopan maat Other European countries	4.2	—	15.0	—	196	.
Euroopan ulkopuoliset maat — Non-European countries	—	—	—	—	.	.

Tämä osuus näyttää pysyneen kutakuinkin muuttumattomana jo pitkän aikaa, sillä v. 1933 oli arbitraatioiden lukumäärän osuus vastaavasti 34.3 % sekä 1948 28.6 %. Kun näitä lukuja verrataan muiden maiden lukuihin ei voida päätyä muuhun toteamukseen kuin, että vaatimusten ja tulkinnan täytyy Belgiassa poiketa melkoisesti muualla vallitsevista ja että myyjät hyvin usein katsovat belgialaisten tekemät moitteet aiheettomiksi tai korvausvaatimukset liian suuriksi.

Ennen toista maailmansotaa oli Suomen ja Ruotsin viejien keskusjärjestöillä omat arbitraattorinsa Euroopan tärkeimmissä ostajamaissa mm. Belgiassa. Sodan jälkeen on ainakin v. 1948 neuvoteltu Svenska Trävaruexportförningen'in

kanssa yhteisen välimiehen lähettämisestä Belgiaan, mutta asiasta ei ole päästy myönteiseen ratkaisuun.

Vuoden 1959 lopulla sopivat Belgian tuojien järjestö (Société Belge d'Importateurs de Bois du Nord et d'Amerique) sekä Suomen Sahanomistajayhdistys ja Svenska Trävaruexportförningen, että useimmissa muissa ostajamaissa vallitsevan käytännön mukaisesti laaditaan 8 nimeä käsittävä luettelo kolmansista välimiehistä (tiers arbitres) ja että tästä aiheutunut muutos tehdään Belbois 1956-kaavakkeen välimieslausekkeeseen. Elleivät ostajan ja myyjän välimiehet voi sopia kolmannen välimiehen nimittämisestä, kummankin on valittava nimi tästä luettelosta ja arpa ratkaisee kumpi näistä toimii kolmantena välimiehenä. Aiemmin ostaja ja myyjä valitsivat täysin vapaasti ja mielensä mukaan kolmannet välimiesehdokkaansa, joten näiden arvonnassa usein ratkesi myös välitystuomio. Jos kolmansien välimiesten luettelon laadinnassa onnistutaan, merkitsee aikaansaatu muutos melkoista parannusta asiaan.

Länsi-Saksassa, Tanskassa ja Hollannissa on noin 1/10 moitteista joutunut välimiesmenettelyyn. Tanskassa ovat välimiesmenettelyn kohteena olevat erät varsin pieniä. Siellä on usean vuoden ajan toiminut Suomen Sahanomistajayhdistyksen nimittämänä virallisena arbitraattorina Aug. Nielsen.

Pääostajamaahamme Isoon-Britanniaan tapahtuneessa viennissä moitteet ovat suhteellisen harvoin johtaneet arbitraatioon. Kysymyksen on silloin täytyntä olla melko vakavasta asiasta, mitä osoittaa arbitraation kohteina olleiden tavaraerien keskimääräinen suuruus. Isossa-Britanniassa toimii Suomen Sahanomistajayhdistyksen nimittämänä välimiehenä v:sta 1959 lähtien Drott Wittboldt.

43. Vaaditut ja maksetut korvaukset

Sopimusehtojen mukaan ostaja tehdessään moitteen esittää likimääräisen korvausvaatimuksensa, minkä jälkeen neuvotellaan korvaussumman suuruudesta ellei myyjä kiellä moitteen aiheellisuutta, kuten on yleistä, jos mennään suoraan arbitraatioon. Lopulta, jos ostaja ei vedä vaatimustaan takaisin, joko sovitaan maksettavasta korvaussummasta tai pahimmassa tapauksessa summa määrätään välimiesmenettelyssä. Seuraavassa tarkastellaan näitä ostajien esittämiä ensimmäisiä korvausvaatimuksia sekä verrataan niitä maksettuihin korvaussummiin. Taulukossa 4 on tulokset esitetty tuottajaryhmittäin ja maittain (ks. myös liitetäulukkoa). Luvut ovat keskimääräisiä, eikä seuraavassa puututa yksityistapauksiin. Ostajien takaisin vetämiä vaatimuksia sisältyi aineistoon molempina vuosina vajaat 10 kappaletta.

Aineiston mukaan ovat reklamaatioista aiheutuneet korvaukset, jotka myyjät ovat joutuneet suorittamaan, olleet 2—3 sh. (90—135 Smk) kokonaisvientimme standarttia kohti. Kun keskimääräinen korvaussumma std kohti kerrotaan vientimme (ilman Neuvostoliittoa) std-määrällä (721 000 std), päädytään tulokseen, että moitteista maksetut korvaussummat Suomen koko viennin osalta

olivat v. 1958 £ 91 500 eli 82 milj. mk. Koska pienet sahat ovat aineistossa liian heikosti edustettuina (ks. s. 11), lienee todellinen määrä hieman esitettyä suurempi. Maksetut korvaussummat vastasivat ko. vuonna 1 500—1 700 std:n suuruisen sahatavaraerän myyntihintaa (fas-keskihinnan mukaan laskettuna). Korvaukset ovat siten vuosittain olleet melkoiset, joskaan valtavista summista ei voida puhua.

Eri tuottajaryhmissä korvaukset vietyä std kohti ovat olleet tuntuvasti toisistaan poikkeavat. Suurten sahojen toimituksissa ne ovat olleet ainoastaan noin 1/6 siitä, mitä keskimäärin pienillä sahoilla. Tämä on tietenkin seuraus siitä, että suurilla sahoilla on moitittujen tavaramäärien osuus niiden kokonaisviennistä ollut pienempi kuin muilla. Lisäksi pienet sahat ovat joutuneet maksamaan myös reklamoitun määrän std kohden hieman korkeamman korvauksen kuin muut. Tämä ei ole johtunut yksinomaan vikojen määrästä, vaikka sekin lienee ollut eräänä tekijänä, vaan pienet sahat ovat yleensä suostuneet maksamaan suuremman osan ostajan vaatimasta korvaussummasta kuin suuret sahat. Viimeksi mainituilla on ilmeisesti ollut käytettävissään paremmat organisaatiot ja suurempi asiantuntemus reklamaatioiden järjestelyssä. Lisäksi pienille sahoille vaatimus todennäköisesti on esitetty suurempana senkin vuoksi, että ostajat eivät pidä suhteita pienten sahojen kanssa aivan yhtä tärkeänä kuin suurten kanssa.

Korvaussumma vietyä std kohti on ollut pienin toimituksissa etäisiin ostajamaihin ja Euroopan mantereella viennissä Hollantiin ja Isoon-Britanniaan (1—2 sh./std, 45—90 Smk/std), suurin taas toimituksissa Belgiaan (n. 6 sh./std, 270 Smk/std), jossa se on ollut lähes kolme kertaa kokonaisviennin vastaavaa lukua suurempi. Tilanne oli aivan yhtäläinen jo 1930-luvulla, sillä vuonna 1933 olivat korvaukset Belgiaan vietyä standarttia kohti £ —.2/10, kun taas kokonaisviennin vastaava luku oli silloin £ —./11. 1940-luvun lopulla nämä korvaukset nähtävästi olivat kaikkein suurimmat, sillä viennissä Belgiaan ne olivat v. 1948 keskimäärin £ —.6/7 viedyiltä std:lta. Luku on sängen korkea, kun otetaan huomioon punnan arvossa tapahtuneet muutokset. Sahatavaran perushintahan on tänä aikana noussut puntamääräisesti lähes kaksinkertaiseksi. — Toimituksissa Tanskaan, Ruotsiin, Ranskaan ja Länsi-Saksaan maksetut korvaukset vietyä std kohti ovat olleet hieman keskimääräistä suurempia. Länsi-Saksaa lukuunottamatta on näissä maissa korvaussumma moititulta std:lta ollut korkeampi kuin Belgiassa. Viimeksi mainitussa maassa eivät korvausvaatimukset reklamoidulta yksiköltä ole olleetkaan keskimääräistä suurempia, vaan muista poikkeava tilanne johtuu reklamaatioiden lukumäärästä ja moitittujen erien suuruudesta (ks. taulukkoa 1, s. 21), mikä kuvastuu myös korvaussummassa kutakin moitetta kohti. Asiat kytkeytyvät sikäli toisiinsa, että nämä luetellut tekijät ovat todennäköisesti olleet korvaussummaan vaikuttavina tekijöinä. Koska on reklamoitu vähäisistäkin vioista, ovat korvaussummat yksikköä kohti muodostuneet melko alhaisiksi.

Taulukko 4. Lukusarjoja Suomesta v. 1958 ja 1954 vietyyn sahatavaraan kohdistuneiden moitteiden korvaussummista.

Table 4. Figures giving the amounts of claims paid in Finnish sawnwood exports in 1958 and 1954.

Tuottajaryhmä ja ostajamaa Producers' group and importing country	Maksettu korvauksia kokonaisviennin std kohti Claims paid per std. of total exports £		Maksettu korvauksia moitittujen lastien std kohti Claims paid per std. of cargoes claimed on £		Maksettu korvauksia moitittujen erien std kohti Claims paid per std. of consignments claimed on £		Maksetut korvaukset ostajien vaatimista Amounts of buyers' claims actually paid %	
	1958	1954 ^a	1958	1954	1958	1954	1958	1954
Yhteensä — Total	— 2/7	— 2/1	— 16/2	— 15/—	2. 8/2	2. 1/2	55.6	53.0
Suuret sahat — Large sawmills	— 1/6	— 1/—	— 11/8	— 9/8	2. 7/2	1. 13/5	56.6	51.6
Keskisuuret sahat — Medium-size sawmills ..	— 5/1	— 4/5	— 19/5	— 18/—	2. 7/6	2. —/8	50.6	51.8
Pienet sahat — Small sawmills	— 9/1	— 6/8	1. 13/9	1. 16/7	2. 11/7	4. 3/7	65.9	60.1
Iso-Britannia — Great Britain	— 1/10	— 1/7	— 12/8	— 10/3	2. 9/5	1. 14/1	59.3	47.4
Hollanti — Netherlands ..	— 1/8	— 1/—	— 13/8	— 6/5	2. —/2	1. 3/4	53.2	45.7
Belgia — Belgium	— 5/8	— 6/3	— 14/10	1. 5/—	1. 17/9	2. 5/2	48.9	49.9
Länsi-Saksa — Western Germany	— 4/2	— 2/4	1. 3/4	— 19/10	2. 7/3	1. 19/3	51.0	53.8
Tanska — Denmark	— 2/11	— 5/7	1. 1/4	1. 1/7	3. 6/1	2. 12/8	83.6	66.6
Ranska — France	— 3/10	— 3/—	— 16/—	1. 3/1	2. 4/10	3. 9/5	47.8	53.7
Ruotsi — Sweden	— 5/6	— 3/1	3. 6/8	2. 2/11	4. 2/1	3. 15/9	88.5	73.5
Muut Euroopan maat Other European countries	— 2/4	— —/7	1. 16/3	— 14/10	2. 14/3	2. 6/4	52.1	56.1
Euroopan ulkopuoliset maat — Non-European countries	— 1/1	— —/1	1. 4/4	1. 5/8	6. 5/5	3. 3/10	43.2	41.2

^a Kokonaisvienti käsittää v. 1954 vain niiden laavaajien viennin, joiden toimituksia vastaan on tehty huomautuksia. — The total exports in 1954 comprise exports only of those shippers whose deliveries had complaints presented.

Maksetut korvaukset ovat olleet keskimäärin vain hieman yli puolet ostajien alunperin vaatimista. Ostajien korvausvaatimusten ja myyjien vastatarjousten on täytynyt poiketa erittäin paljon toisistaan, koska maksetut korvaukset ovat syntyneet näistä ehdotuksista sovittelujen tuloksena. Valitettavasti tutkimusaineiston perusteella tätä kysymystä ei voida selvittää.

Näyttää siltä, että 1930-luvulla maksetut korvaukset olivat lähempänä ostajien vaatimia kuin 1950-luvulla, sillä vuonna 1933 tämä luku oli Belgian osalta

66.5 %. Sodan jälkeen ero lienee ollut suurimmillaan. Vuonna 1948 olivat maksetut korvaukset viennissä Belgiaan ainoastaan 43.1 % vaadituista. Maittain nämä prosenttiluvut poikkeavat aika huomattavasti toisistaan. Viennissä Ruotsiin ja Tanskaan ovat maksetut korvaukset olleet lähinnä ostajien vaatimia. Tanskan osalta syynä lienee ollut lähinnä se seikka, että moititut erät ovat olleet tuntuvasti keskimääräistä pienempiä (ks. taulukkoa 1, s. 12). Myyjät eivät ole kiinnittäneet niihin yhtä suurta huomiota kuin suuriin eriin. Ruotsalaisten ostajien korvausvaatimukset sen sijaan lienevät olleet muita kohtuullisempia.

Laatu- ja kuntovikojen ollessa moitteiden aiheina olivat maksetut korvaussummat v. 1958 keskimäärin vain 54.0 % ostajien vaatimista. Muiden moitteiden syiden ollessa kysymyksessä vastaava luku oli niin korkea kuin 82.8 % (ks. taulukkoa 5, s. 31). Luvut osoittavat, että ostajien ja myyjien mielipideerot ovat suurimmat laatu- ja kuntovikojen ollessa kysymyksessä. Tämä johtuu siitä, että näiden vikojen määrän toteaminen on vaikeaa ja että korvaussumman laskemisperusteet ovat väljät. Nykyiset menetelmät johtavat todennäköisesti ainakin yksityisissä tapauksissa erittäin usein vääriin tulokseen joko myyjän tai ostajan kannalta. Tuottajaryhmittäinen tarkastelu osoittaa, että pienet sahat ovat muita heikommassa asemassa ja joutuvat eniten kärsimään tällaisesta asiantilasta. Nykyään käytössä olevat menetelmät ovat omiaan lisäämään myös välimiesmenettelyjen lukumäärää. Täysin tarkkoihin menettelyihin ei nähtävästikään koskaan päästä, mutta parannusmahdollisuuksia olisi syytä harkita (ks. s. 15, 18-19).

Svenska Trävaruexportföreningen'in jäsenet suorittivat v. 1956 korvauksia kokonaisvientinsä std kohti £ —. 1/3 ja heidän maksamansa korvaukset olivat 59.7 % ostajien vaatimista. Vaikka otetaankin huomioon Suomea ja Ruotsia koskevien aineistojen eroavuudet (ks. s. 12) ja suhdanteiden kehitys ko. vuosina, näyttää ilmeiseltä, että ruotsalaisten maksamat korvaukset vietyä std kohti ovat olleet vähän pienemmät ja heidän maksamansa summat hiveneran lähempänä ostajien vaatimia kuin suomalaisten.

Kun jaotellaan Suomesta maksettujen korvausten määrä sen mukaan, onko moite ratkaistu sovinnolla vai välimiesmenettelyllä, havaitaan korvaussummissa selvä ero.

Ratkaistu	Korvausten määrä reklamoitua std kohti, £		Korvausten määrä reklamoidun lastin std kohti, £	
	1958	1954	1958	1954
sovinnolla	2. 3/1	2.—/4	— .13/9	— .13/2
välimiesmenettelyllä	3.13/2	2. 9/6	1.13/8	1.11/11

Asetelmassa esitetyt luvut tarkoittavat kokonaisvientiä. Kun verrataan sovinnolla ja välimiesmenettelyllä ratkaistuja tapauksia keskenään, havaitaan, että korvaussumma moititulta std:lta on arbitraatiotapauksissa ollut selvästi

suurempi. Moite on käsittänyt suuremman osan lastia, ja niinpä korvausten määrä kutakin arbitraatiota kohti on ollut keskimäärin noin kaksi kertaa suurempi kuin sovintotapauksissa (v. 1958 kutakin sovintoa kohti £ 94.8/4 ja kutakin arbitraatiota kohti £ 242.7/6 sekä v. 1954 vastaavasti £ 102.17/3 ja £ 189.7/8).

Arbitraatioissa maksettaviksi määrätty korvaussummat olivat v. 1958 keskimäärin vain 46.9 % ja v. 1954 42.6 % ostajien vaatimista korvauksista, kun taas sovinnolla päätetyissä tapauksissa vastaavat prosenttiluvut olivat 59.1 % ja 56.5 %. Näihin lukuihin eivät sisälly välimiesmenettelystä aiheutuneet kustannukset, jotka nähtävästikin supistaisivat eroa tuntuvasti. Vaikka välimiesmenettely näyttääkin näiden lukujen valossa muodostuneen myyjien kannalta sovintoa hieman edullisemmaksi, niin todellisuudessa tuskin on näin laita. Arbitraatiot ovat ilmeisesti sisältäneet runsaasti tapauksia, joissa korvausvaatimukset ovat olleet kohtuuttomimmat ja erimielisyydet siten suurimmat.

44. Moitteiden syyt

Moitteiden syinä olleiden virheellisyyksien ryhmitys on esitetty aiemmin (s. 9) samoin kuin syiden analyysissä käytetyt laskentatavat (s. 9-10). Tulokset ovat taulukossa 5. Siitä käy selville tapausten lukumäärän jakautuminen eri

Taulukko 5. Suomesta v. 1958 ja 1954 vietyyn sahatavaraan kohdistuneita moitteita ja välimiesmenettelyjä koskevia tietoja moitteiden syiden mukaan ryhmiteltynä.

Table 5. Figures relating to claims and cases of arbitration, by cause for claim, in Finnish sawn-wood exports in 1958 and 1954.

Moitteen syy Cause of claim	Tapausten lukumäärän jakautuminen Frequency distribution		Maksetut korvaukset ostajien vaatimista Amounts of buyers' claims actually paid		Välimiesmenettelyjen osuus moitteiden lukumäärästä Number of arbitration cases arising from claims	
	%		%		%	
	1958	1954	1958	1954	1958	1954
Laatuviat — Defects in quality	65.0	55.0	54.6	48.8	14.7	18.3
Laatukoostumus (lajittelu) — Grading	17.9	11.8	52.2	55.6	15.8	28.3
Rakeneviat — Wood-structure defects	10.8	11.8	48.7	38.5	13.0	16.7
Valmistusviat — Defects in manufacture ..	20.7	18.3	59.4	49.9	13.6	16.1
Halkeamat — Shakes	8.6	4.5	44.1	43.4	9.1	8.7
Kuntoviat — Defects in condition	26.8	39.2	57.5	56.9	18.7	13.6
Kokoerittely — Dimension specification	3.0	2.4	80.3	83.9	5.3	16.7
Toimituksen määrä — Quantity shipped	3.0	3.4	86.5	67.8	5.3	5.9
Toimitusaika — Time of shipment	0.3	—	100.0	.	—	.
Väärä merkki tai merkin puuttuminen — Shipping mark wrong or absent	0.6	—	76.2	.	—	.
Väärä puulaji — Wrong species	0.1	—	73.0	.	—	.
Niputusvirheet — Bundling errors	0.1	—	100.0	.	—	.
Lastausvirheet — Loading errors	1.1	—	80.2	.	—	.
	100.0	100.0				

vikojen kesken. Moitteiden lukumäärästä yli 90 % on johtunut laatu- ja kuntovioista.¹ Kun kokoerittelykin voidaan katsoa tavaraan kohdistuneeksi moitteeksi, niin vain noin 5 % virheistä on ollut muiden sopimusehtojen kuin itse tavaran aiheuttamia. Laatu- ja kuntovikojen keskinäinen suhde vaihtelee vuosittain melkoisesti. Lähinnä tämä johtuu keväällä ja etenkin kesällä laivauskauten aikana vallitsevista sääolosuhteista. V. 1954 vallitsivat vilkkaimman laivauskauten aikana tavallista sateisemmat säät (ks. s. 14). Nämä lienevät olleet syynä kuntovioista aiheutuneiden moitteiden korkeaan osuuteen ko. vuonna. — Sahauksen jälkeen syntyneet kuntoviat ovat sangen usein olleet moitteiden syynä. Niihin olisikin kiinnitettävä erityistä huomiota, koska kuivauksen järjestelyllä, hyvällä varastoinnilla ja huolellisella laivauksen valvonnalla mainittujen syiden määrää voidaan supistaa (ks. myös MALMSTRÖM 1959 s. 244—248, CARLSON 1960 s. 15).

Tapausten lukumäärän laskemisessa käytetystä laskentatavasta johtunut keräytuminen (ks. s. 10) ei liene vaikuttanut paljoakaan tuloksiin, sillä ne eivät juuri muodostu toisenlaisiksi, jos lähtökohdaksi pidetään moitittujen lastien tai tavarakerien std-määriä. Viimeksi mainitut tulokset on esitetty seuraavassa asetelmassa vain vuodelta 1958.

	Moitittujen lastien std- määrien jakautuminen	Moitittujen erien std- määrien jakautuminen
	%	%
Laatuviat	65.0	66.7
Kuntoviat	32.8	27.2
Kokoerittely	3.1	2.0
Toimituksen määrä	3.9	2.1
Toimitusaika	0.0	0.1
Väärä merkki tai merkin puuttu- minen	0.8	0.7
Väärä puulaji	0.1	0.2
Niputusvirhe	0.6	0.1
Lastausvirhe	2.7	0.9
	<u>100.0</u>	<u>100.0</u>

Vähäiset eroavuudet luvuissa johtuvat vikojen erilaisesta jakautumisesta erisuuruisten lastien kesken sekä siitä, että toiset viat rajoittuvat pienempiin tavarakeriin kuin toiset.

Suurimmat ostajien vaatimien ja maksettujen korvausten erot ovat syntyneet rakennevikojen ja hal-

¹ Kuten s. 10 mainittiin, niin yksityisistä alaryhmistä ei ole saatavissa täsmällisiä tietoja. Niiden vastausten perusteella, jotka oli riittävän tarkoin eritelty, voidaan kuitenkin päätellä, että yksityisistä vioista ovat sinistymisen, vesipitoisuusviat, kieroutuminen (muotoviat), oksat ja vajaasärmä olleet yleisimmän moitteiden syynä.

keamien ollessa kysymyksessä. Rakenneviat, etenkin oksaisuus, ovat vaikeasti määritettävissä. Niitä esiintyy tavarrassa lähes aina, ja yksityiskohtaisten lajitteluohjeiden puuttuessa joutuvat ostaja ja myyjä juuri näiden virheiden osalta helposti tulkintaerimielisyyksiin. Kysymys ei koske yksinomaan näiden virheiden huomioonottamista lajittelussa, vaan lähes yhtä pulmallinen on kysymys korvaussumman laskentaperusteista ja suuruudesta. Edellä todettu koskee nähtävästi myös halkeamia, joita tavaran kuivuessa syntyy usein. Useimmat kuntoviat ovat edellisiä tarkemmin määritettävissä (ks. s. 15), joten korvausvaatimusten suuruudessa ei esiinny aivan yhtä suuria mielipideeroavuuksia kuin laatuvikojen ollessa kysymyksessä. Ne viat, jotka eivät kuulu laatu- eivätkä kuntovikoihin, voidaan suhteellisen helposti ja melko tarkasti todeta, joten niistä aiheutuneissa moitteissa vaaditut ja maksetut summat ovat olleet lähellä toisiaan.

Mikään itse tavarassa todettu vika ehkä laatukoostumusta (lajittelua) lukuunottamatta ei ole suhteellisesti muita useammin johtanut arbitraatioon, vaan välimiesmenettelyjen osuus moitteiden lukumäärästä on ollut kaikkien vikojen kohdalla lähes yhtä suuri. Ainoastaan halkeamat tekevät selvän poikkeuksen ja ovat suhteellisen harvoin olleet välimiesmenettelyn syynä. Muut toimitusehdot kuin tavaraan kohdistuneet ovat vain poikkeustapauksissa johtaneet arbitraatioon. Viimeksi mainitut voidaan suhteellisen helposti määrittää, joten pahoja erimielisyyksiä ei pääse syntymään.

Ruotsia koskevassa aineistossa on esitetty ainoastaan itse tavaraan kohdistuneiden moitteiden syyt. Kuntovikoihin luettavat virheet olivat siellä v. 1956 42.5 %:ssa tapauksista moitteen syynä. Loput moitteista (57.5 %) ovat aiheutuneet laatuviosta. Vaikka otetaankin huomioon käytettävissä olleiden aineistojen eroavuudet (ks. s. 12), niin näyttää siltä, että laatuviat Ruotsin toimituksissa ovat olleet suhteellisesti vähän harvemmin moitteiden aiheuttajina kuin suomalaisten laivauksissa.

Taulukossa 6 on esitetty tuottajaryhmittäin ja ostajamaittain reklamaation aiheuttaneiden tapausten lukumäärän (ks. s. 10) jakautuminen vikojen kesken v. 1958. Mitä pienemmistä sahoista on kysymys, sitä suurempi on suhteellisesti ollut laatuviikoihin kohdistuneiden moitteiden määrä. Tämä on johtunut yksinomaan siitä, että valmistusvikoihin suuntautuvien moitteiden osuus on lisääntynyt siirryttäessä pieniin tuottajiin. Pienillä sahoilla kiinnitetään nähtävästi vähemmän huomiota tavaran valmistukseen, ja siten syntyneitä virheitä ei ainakaan ostajien mielestä oteta lajittelussa riittävästi huomioon. Itse raaka-aineesta johtuneiden reklamoitujen virheiden määrä pienillä sahoilla ei ole ollut suhteellisesti muita suurempi. Suurilla sahoilla tavaran huolellinen valmistus sekä tiukka ja tasainen lajittelu ovat pienentäneet laatuviikoihin kohdistuneiden moitteiden määrää.

Taulukko 6. Suomesta v. 1958 vietyyn sahatavaraan kohdistuneiden moitteiden syyt tuotajaryhmittäin ja ostajamaittain.

Table 6. The causes for claims made against Finnish sawnwood exports, by producers' group and importing country, in 1958.

Moitteen syy Cause of claim	Tapausten lukumäärän jakautuminen Frequency distribution								
	%								
	Suuret sahat Large sawmills	Keskisuuret sahat Medium-size sawmills	Pienet sahat Small sawmills	Iso-Britannia Great Britain	Hollanti Netherlands	Belgia Belgium	Länsi-Saksa Western Germany	Tanska Denmark	
Laatuviat — Defects in quality ..	61.2	67.2	73.1	71.6	59.6	58.8	63.0	44.4	
Laatukoostumus (lajittelu) — Grading	19.3	15.1	20.5	13.1	14.9	23.7	16.4	12.7	
Rakenneviat — Wood-structure defects	11.2	10.5	10.3	15.3	2.1	6.1	19.2	1.6	
Valmistusviat — Defects in manufacture	14.9	25.2	30.8	23.7	31.9	13.0	19.2	19.0	
Halkeamat — Shakes	7.1	11.3	6.4	12.7	14.9	5.3	5.5	6.3	
Kuntoviat — Defects in condition	28.3	26.1	23.0	19.1	36.2	34.3	24.6	47.6	
Kokoerittely — Dimension specification	3.4	2.9	1.3	2.5	—	1.5	9.6	4.8	
Toimituksen määrä — Quantity shipped	3.1	3.4	1.3	3.4	2.1	4.6	1.4	1.6	
Muut syyt — Other causes	4.0	0.4	1.3	3.4	2.1	0.8	1.4	1.6	
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

Kun tarkastellaan tärkeimpiä ostajamaitamme, niin moitteiden syiden jakautumisessa havaitaan eroja. Viennissä Tanskaan, Hollantiin ja Belgiaan ovat kuntoviat olleet suhteellisesti keskimääräistä useammin moitteiden syynä. Hollanti ostaa pääasiassa kuusitavaraa, joka usein sahataan laivauskauteen nähden verraten myöhäisenä ajankohtana. Tämä lienee ollut tärkeimpänä syynä kuntovikojen suureen osuuteen. Toimitukset Belgiaan taas sisältävät keskimääräistä enemmän kvinttaa, jossa saa olla mm. oksia (ei laho-oksia) runsaasti. Sen sijaan syntyy helposti erimielisyyksiä siitä kosteuden ja sinistymisen määrästä, joka kvinttatavarassa sallitaan.

5. Tiivistelmä

Suomen sahatavaran toimituksia vastaan tehtiin v. 1958 lähes 900 moitetta, joista maksettiin korvauksia yli 80 milj. mk eli n. £ —.2/7 vietyä std kohti. Luvut tarkoittavat kokonaisvientiämme (ilman Neuvostoliittoa), ja ne on saatu kertomalla aineiston luvut kokonaisvientimäärän ja aineistoon sisältyvien laivaajien vientimäärän suhteella. Rahallisesti ei ole kysymys erittäin suurista

summista. Lisäksi on kuitenkin muistettava moitteiden haitallinen vaikutus kauppasuhteisiin.

Keskimäärin on reklamaatioiden kohteena ollut n. 5 % koko viedystä tavaramäärästä. Suurten sahojen toimituksissa tämä luku on ollut vain n. 3 %, keski-suurten n. 10 % ja pienten 15—20 %. Mitä pienemmistä sahoista on kysymys, sitä suurempi on ollut moitteiden lukumäärä vietyä yksikköä kohti sekä sitä suurempi myös moitittujen erien keskimääräinen koko. — Reklamoitujen tavaramäärien osuus viedystä määrästä on ollut pienin etäisiin maihin suuntautuneissa toimituksissa (n. 1 %) sekä Länsi-Euroopan markkinoilla viennissä Isoon-Britanniaan (4—5 %) ja Hollantiin (n. 4 %). Belgian osalta tämä luku on ollut peräti 14—15 %. Moititun tavaramäärän osuus viennistämme lienee 1930-luvulta lähtien pienentynyt. — Ruotsin sahatavaran viennissä ei moitteiden haitallinen vaikutus ole nähtävästikään ollut aivan yhtä tuntuva kuin Suomen viennissä.

Välimiesmenettelyyn on moitteista joutunut tutkittavina vuosina 12 %. Mitä suuremmista sahoista on kysymys, sitä pienempi on keskimäärin ollut arbitraatioiden osuus reklamaatioiden lukumäärästä. Belgiassa on riidat jouduttu suhteellisesti paljon useammin kuin muualla ratkaisemaan välimiesmenettelyllä. Noin 1/3 sikäläisistä moitteista on johtanut arbitraatioon. Koska välimiesmenettelyjen lukumäärä on ollut näin suuri, on mm. v. 1948 Suomen ja Ruotsin viejien yhdistysten kesken neuvoteltu yhteisen välimiehen lähettämisestä Belgiaan.

Laatu- ja kuntoviat ovat yli 90 %:ssa tapauksista olleet moitteenteon aiheena. Niiden keskinäinen suhde vaihtelee vuosittain melkoisesti lähinnä olosuhteista riippuen. Kokoerittelyyn on moitteista kohdistunut 5 %, joten muihin sopimusehtoihin kuin itse tavaraan kohdistuneet reklamaatiot ovat käsittäneet ainoastaan n. 5 % tapauksista.

Maksetut korvaukset ovat keskimäärin olleet ainoastaan hieman yli puolet ostajien alunperin vaatimista (v. 1958 56% ja v. 1954 53%). Laatu- ja kuntovikojen ollessa kysymyksessä ero on ollut suurin, kun taas muiden moitteiden syiden osalta ovat maksetut korvaukset olleet yli 80 % ostajien vaatimista.

Suuret erimielisyydet laatu- ja kuntovikojen korvaussummissa aiheutunevat lähinnä siitä, että näiden vikojen määrän toteaminen on vaikeaa ja että korvaussumman laskentaperusteet ovat väljät. Ehkä olisi syytä harkita, voitaisiinko laatia laivaajaryhmittäiset, yleisesti hyväksytyt lajitteluohjeet, joissa eri laatu-luokkien minimivaatimusten lisäksi määritettäisiin mahdollisesti myös u/s-tavaran sisäinen laatuajakautuma ja jotka tiedotettaisiin ostajille tai heidän järjestöilleen. Tällaisten lajitteluohjeiden laatiminen olisi kylläkin vaikea ja suuritöinen tehtävä.

Korvaussumman laskemisperusteista on kirjallisuudessa tietoja ja suosituksia, mutta käytännössä niitä ei juuri noudateta. Ehkä olisi mahdollista myyjien ja ostajien järjestöjen kesken erillisin sopimuksin saada asiassa parannusta aikaan.

Samaten ehkä olisi mahdollista sopia laatu- ja kuntovikojen ryhmytyksestä, ts. laatia luettelot eri ryhmiin kuuluvista vioista.

Mikäli näissä tärkeissä peruskysymyksissä saataisiin nykyistä parempi ratkaisu aikaan, niin todennäköisesti moitteiden lukumäärä pienenesi, ostajien ja myyjien erimielisyydet tasottuisivat ja korvaussummasta päästäisiin nykyistä helpommin ja oikeudenmukaisemmin ratkaisuun. Myös välimiesmenettelyjen lukumäärä pienenesi, ja niiden käsittely helpottuisi. Ratkaisulla olisi todennäköisesti myös melkoinen välillinen vaikutus kauppasuhteiden kehittymiselle. On kuitenkin muistettava, että parannukset tukkien käsittelyssä, sahausessa, valmiin tavaran hoidossa ja laivauksessa (ks. MALMSTRÖM 1959 s. 243—248, CARLSON 1960 s. 14—15) ovat parhaat keinot moitteiden ja välimiesmenettelyjen määrän pienentämiseksi.

Kirjallisuusluettelo — REFERENCES

- BERG, CARL. 1934. Kommentar till de år 1934 i bruk varande trävarukontrakt som antagits av Svenska Trävaruexportföreningen. Andra upplagan. Uppsala.
- CARLSON, B. 1960. Kuivaamovirheet reklamaation valossa. Sahamies 1960:1 s. 14—15. Helsinki.
- EDELMAN, EDV. 1955. Moitteet ja välimiesmenettely puutavarakaupoissa. Suomen Puutavarakaupan jatkokurssi I:11. Helsinki.
- ERVASTI, SEPPO. 1958. Suomesta myydyin havusahatavaran hintasuhteiden muutokset vuosina 1932—38 ja 1951—56. Summary: Changes in the price ratios of sawn softwood sold by Finland in 1932—38 and 1951—56. Acta forestalia Fennica 67.6. Helsinki.
- Handel. Berättelse för år 1956. Del III. Sveriges varuutförsel till olika länder. 1957. Sveriges officiella statistik. Handel. Stockholm.
- HOKKANEN, PEKKA. 1960. Reklamaatiot ja arbitraatiot Metsäntuottajat Oy:n myynneissä v. 1955—59. Konekirjoite. Helsinki.
- Kurssiluettelo. 1954 ja 1958. Kansallis-Osake-Pankki. Helsinki.
- Kuukausikatsaus Suomen sääoloihin. 1954 ja 1958. Ilmatieteellinen keskuslaitos. Helsinki.
- LEHMUSKALLIO, M. O. 1959. Reklamatioista ja niiden syistä. Suomen puutalous 1959:10 s. 350, 353. Helsinki.
- LEVÓN, MARTTI. 1959. Festföredrag, hållet vid 100-årsjubileet. Julkaisussa Finlands sågindustri under 100 år s. 116—133. Helsingfors.
- MALLINSON, R. F. A. ja GRUGEON, ROLAND. 1953. Timber trade practice. Second edition. Edinburgh.
- MALMSTRÖM, CARL. 1959. Vad våra kunder klaga på. Trävaruindustrien 1960:12 s. 243—248. Stockholm.
- RANINEN, HUUGO. 1951. Valmiin puutavaran kauppa. Toinen täydennetty painos. Liiketaloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 12. Helsinki.
- REIERSEN, NICOLAI. 1959. Reiersen's timber manual. Stockholm.
- SERLACHIUS, ROLF. 1955. Sahatavaran vientimyynti. Puutavarakaupan jatkokurssi I:5. Helsinki.
- TIRKKONEN, TAUNO. 1943. Välimiesmenettely. Prosessioikeudellinen tutkimus. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja N:o 2. Vammala.
- ULLMAN, ALARIK. 1954. Om trävarukontrakt. Stockholm.
- 1957 a. Om reklamationer och arbitrage. Andra upplagan. Stockholm.
- 1957 b. Softwood contracts. Stockholm.
- Vientisahatavaran lajitteluohjeet. 1936. Puutekniikan tutkimuksen kannatusyhdistys r.y. Julkaisu N:o 23. Helsinki.

*SUMMARY:**CLAIMS AND ARBITRATION IN EXPORTS OF SAWNGOODS FROM FINLAND***1. Introduction**

A specification of the goods to be delivered by the seller to the buyer has to be set out on the contract forms for the sale of sawngoods, together with the conditions of delivery. If either of the parties to the contract deems that the other party has not complied with the stipulations of the contract, he makes a complaint, i.e., a claim. One often sees that the word »claim» applies exclusively to a complaint about the goods themselves (see EDELMAN, 1955, p. 6), whereas in this study the claim also includes complaints made about other conditions of delivery (see also ULLMAN, 1957a, p. 23 and 1957b, p. 200). On the other hand, erroneous invoicing is not included here among the subjects of complaint. The relevant clause of the contract stipulates that in default of an amicable settlement of the claim, either party to the contract has the right within a stated time to refer the claim to arbitration.

This study is concerned only with the claims made against Finnish shippers or referred to arbitration by foreign buyers. The examination is mainly limited to the analysis of numerical data. The interpretation of the stipulations of the relevant contracts is touched upon only briefly in Chapter 3, and only in so far as is necessary for comprehension of the study. The question of interpretation has been dealt with in several works (see ULLMAN, 1957a, EDELMAN, 1955, MALLINSON and GRUGEON, 1953, pp. 117—118, 137—140, 182—190, 199—206).

2. The material and its treatment

During the 1950's, the Finnish Sawmill Owners' Association sent to Finnish sawmills engaged in exportation two inquiries which requested information on claims and arbitration. These inquiries were in respect of exports in 1954 and 1958 to all countries except to the Soviet Union. The material for 1954 included only the responses of shippers against whom claims had been made that year, whereas the material for 1958 also included the shippers against whom no claims had been made.

As regards all the shippers included in the 1954 and 1958 material, data was obtained on the quantities of exports, the number of claims and arbitrations, the size of the consignments claimed on, and the amounts of compensation paid. The inquiries yielded somewhat defective information on other points. For 1958, the responses of fourteen shippers were incomplete. They failed to state either the size of the cargo complained of, the claim made by the buyer, or the defects which caused the claim to be made; in some instances all three were missing. As regards 1954, corresponding omissions appeared in the responses sent in by five shippers; furthermore, two claims were still under arbitration. To eliminate the adverse effect of incomplete information, the shippers concerned have according to the circumstances either been completely excluded from the whole material, or corresponding deductions have also been made from other figures.

In the first instance, the classification of defects for which claims were raised is based upon the division of defects into those of quality or of condition as adopted by shippers of the Nordic countries in as high a degree as possible.

1. Defects in quality
 11. Grading
 111. Internal proportions of U/S goods
 112. U/S includes goods of the fifth quality
 113. The fifth quality includes goods of the sixth.
 12. Defects in the structure of the wood
 121. Knots
 122. Pitchpockets
 123. Wormholes
 124. Rot
 125. Sapwood
 126. Ingrown bark
 127. Compression wood and twisted grain
 128. Loose texture
 13. Defects in manufacture
 131. Wane
 132. Contortion (bowing, twist, springing, convexity, concavity)
 133. Departure from the normal measure (thickness, breadth, faulty cutting)
 134. Other sawing defects (method of sawing, sawmarks, etc.)
 14. Shakes
 141. Heart-shakes
 142. Ring-shakes
 143. Drying-shakes
2. Defects of condition
 21. Moisture defects
 22. Discoloration
 221. Log-blue
 222. Dealyard discoloration
 23. Changes of colour caused by the drying process
 24. Extraneous substances (impurities, etc.)
 25. Bad marking
 26. Breakages
3. Specification of dimensions (thickness, breadth and length and average length)
4. Quantities delivered
 41. Quantity margin
 42. Shortage in quantity of pieces
5. Delivery time (delay in delivery or non-delivery)
6. Wrong shipper's mark or no marking
7. Wrong species of wood
8. Faulty bundling
9. Faulty loading

In several responses, data was referred to the main groups only. It was therefore impossible in the investigation to classify these defects under any of the sub-divisions. In some cases, where the claim simultaneously covered a number of defects, the numbers of standards and amounts of compensation were divided equally among the individual defects. Thus each defect was treated as a case by itself, and the number of cases shows how many times a certain defect was complained of. In practice, it is only rarely that the numbers of standards involved or the consequences of the defects are equally divisible. In this respect, the accuracy of the findings is liable to be affected by overlapping. The examination of the claims is there-

fore limited to the analysis of data obtained within the compass of the main groups. — In the compensations paid, the study does not include the costs of arbitration.

The material is arranged according to country and group of producers. Producers, again, are grouped as follows on the basis of their output for 1956—1958: large sawmills (output over 10 000 stds.), medium-sized sawmills (3 000—10 000 stds.) and small sawmills (under 3 000 stds.).

Export sawmills which replied to the inquiry comprised groups of producers as follows:

	1958	1954
Large sawmills	25	18
Medium-sized sawmills	26	33
Small sawmills	34	11
	<u>85</u>	<u>62</u>

Sawngoods exported by those shippers who provided data represented in 1954 65 per cent and in 1958 75 per cent of Finland's total exports of sawngoods. As is apparent from the arrangement, the response of the small sawmills was weaker than that of the others. This has not failed to influence the results. As regards 1958, the detrimental effect was slight, but in the 1954 material the number of sawmills with an output of less than 3 000 stds. is so small that the results thereby obtained can be misleading. As regards small sawmills, conclusions must mainly be drawn from the examination of the 1958 data.

Earlier, the Finnish Sawmill Owners' Association circulated an inquiry concerning the claims made and the arbitration resorted to by Belgian buyers during 1933 and 1948. The inquiry concerning 1933 requested information in the aggregate also on claims made for Finnish goods by buyers from other countries. In 1956, Svenska Trävaruexportföreningen (The Swedish Wood Exporters' Association) addressed an inquiry exclusively to its members in Sweden. Small sawmills, as well as all the sawmills in southern Sweden have a poor representation in the Association. A comparison between the Swedish and the Finnish data must accordingly be made with the greatest of care.

This study cannot take into account the effect of business cycles. However, it should be noted that a slight upward trend was experienced in 1954, and that after August of that year prices were somewhat on the increase. In 1958, the trend was again markedly downward. In all likelihood, the fall in prices in the autumn was an especial incentive to buyers to make claims.

3. Various aspects of the subject-matter and the problem of interpretation

Permissible defects in goods constitute a problem difficult of interpretation. The contract forms set out, although in somewhat different wordings, that the goods must be of «shipper's usual» grading. In 1936, grading rules for export timber were drawn up in Finland. These were intended to apply to all Finnish shippers; they can be referred to in a few exceptional cases only. With the raw material of different shippers, sawing, storing, and above all grading, vary, and thus there may also be differences in prices. In periodicals of the timber trade, and in the agents' reports, Finnish shippers of pine sawngoods fall under six, and those of spruce sawngoods under four categories. There are no generally adopted grading rules for the different categories.

The division of defects into those of quality or of condition is mainly of practical importance to the buyer in the handling of goods in the import harbour. The classification of defects used in this study could be called the «seller's classification». Several buyers have attempted to interpret things in such a way that all the defects which occur before and during sawing should be regarded as defects in quality, all those occurring after sawing being considered as defects in condition. Thus opinions differ on contortion and shakes, and in some cases

on log-blue. It is desirable that organizations of shippers and buyers define and set out in separate agreements the defects comprised in each of the two groups.

In certain cases, the buyer is entitled to reject the shipment (or an item or part item). In this respect the wordings of the contract forms are, as a rule, fairly clear. In the «Unifin, 1959» and «Albifin, 1959» forms, concerned with questions of dimensions and/or quality, the case in which the shipment or Bill of Lading is to be regarded as being entirely unsatisfactory from a commercial standpoint is, however, subject to interpretation. Furthermore, the question of the cases in which the buyer is entitled to reject the delivery for reasons other than those of dimensions and/or quality is also subject to interpretation. In both respects, the interpretation has to be made by resort to the Sale of Goods Act, which in England divides the various clauses in a contract into two legal categories: «conditions» and «warranties». If clauses of the «conditions» category are broken by the seller, the buyer may refuse to take delivery and sue the seller for damages for failure to carry out the contract.

For calculation of the compensation pertinent to the notice of claim, MALLINSON and GRUGEON (1953, pp. 118, 205—206), *inter alia*, suggest various modes. Claims without any particulars whatsoever are, however, frequently seen and neither does the wording of the stipulations in the contract provide against making such a claim.

4. Findings of the study

4.1. The number of claims and quantities claimed on

According to Table 1, p. 21, on an average the claims concerned approximately 5 per cent of the sawngoods exported from Finland. The claims affected approximately only 3 per cent of the deliveries from the large sawmills, approximately 10 per cent of the deliveries from the medium-sized, and 15—20 per cent of those from the small sawmills. It seems that the smaller the sawmills are, the more numerous are the claims per exported unit, and the bigger the average size of the consignments complained of. In large consignments of raw material, variations in quality are not so marked as in smaller ones. At the large sawmills, the grading of goods is stricter and also they are better able to arrange storing and shipping than the small sawmills. In addition to this, larger sawmills have well-established business relations, have a better opportunity to select goods with a view to the demand of the buyer and the marketing area, and have more extensive experience.

The ratio of goods claimed on was least in exports to remote countries (approximately 1 per cent), on the Western European markets in exports to Great Britain (4—5 per cent) and to the Netherlands (about 4 per cent). As for Belgium, the ratio was as high as 14—15 per cent, perhaps as a consequence of re-grading carried out by Belgian buyers. The claims may also be attributable to the fact that Belgium pays a slightly higher price for sawngoods than the other principal importing countries (ERVASTI, 1958, pp. 27—29). Denmark buys goods from Finland in small consignments. Thus the number of claims per unit is great, but the quantities claimed on small.

In 1933, the garges claimed on covered 58.4, and in 1948, 46.9 per cent of the total shipments of sawngoods to Belgium. The average size of these garges to Belgium varied as follows: 1933, 366 stds., 1948, 239 stds., 1954, 151 stds. and 1958, 162 stds. In all likelihood, consignments claimed on were also more considerable in the 1930's than in the 1950's. Despite the decrease in the size of shipments, and the proportional numerical increase, the number of claims per exported unit has been slightly on the decrease since the 1930's. It is thus likely that at the same time the ratio of goods claimed on has decreased in the exports to Belgium. This conclusion perhaps also holds good as regards Finland's total exports.

According to Table 2, p. 24, in 1956 claims concerned about 3 per cent of the exports by sawmill members of Svenska Trävaruexportföreningen (The Swedish Wood Exporters'

Association). Even if differences existing in the respective materials are taken into account (see p. 40), it appears that perhaps claims do not in Sweden constitute as great a problem as in Finland in the export trade of sawngoods.

42. Number of cases of arbitration and proportion

In the years under survey, approximately 12 per cent (Table 3, p.26) of the claims were referred to arbitration. The bigger the sawmills, then on an average the smaller was the ratio of cases of arbitration in the number of claims. Large and medium-sized sawmills have more well-established business relations than small sawmills, and the maintenance of the confidence they enjoy requires conciliatory conduct. Presumably experience and economic position were also influential factors.

In Belgium, more frequently than elsewhere, disputes have had to be settled by arbitration. Approximately one-third of the Belgian claims have led to arbitration. This proportion has remained almost constant since the 1930's. In Belgium, there must be considerable deviation in requirements and interpretation from those elsewhere. As the number of cases of arbitration was so great, it may be mentioned that in 1948 negotiations were conducted between Finnish and Swedish exporters' associations concerning the sending of a mutual arbitrator to Belgium.

43. Claims made and paid

According to the material the sums claimed represent 2—3 s. per standard, if the total of exports is taken into consideration (Table 4, p. 29). In 1958, Finland's exports in toto, excl. the Soviet Union, incurred claims to the amount of £ 91 500.—.— As small sawmills are not sufficiently well represented in the material, the actual amount may be a little more.

Claims payable per standard by small sawmills were slightly higher than those paid by others. This was not solely dependent on a larger number of defects, but that the small sawmill generally consented to pay a larger portion of the buyer's claim than did the large ones. Evidently the latter had recourse to better organizations, and greater experience in dealing with claims.

The claim paid per exported standard was least in deliveries to remote countries and, on the Western European markets, in deliveries to the Netherlands and to Great Britain (1—2 s./std.), and largest again in deliveries to Belgium (approximately 6 s./std.).

On an average, claims paid covered only just more than one half of the sums demanded by the buyer (in 1958, 56 per cent and in 1954, 53 per cent). It seems that claims paid in the 1930's were nearer to the amounts claimed by the buyers than in the 1950's, as in 1933 this percentage was 66.5 as regards Belgium. In exports to Sweden and Denmark, the claims paid were mainly in correspondence with the buyers' demands.

Claims awarded by arbitration represented in 1958 an average of only 46.9 and in 1954, 42.6 per cent of the buyers' claims. On the other hand, in instances of amicable settlement the percentages were 59.1 and 56.5 respectively. These figures do not include arbitration costs.

44. Reasons for claims

Over 90 per cent of the claims were made because of defects in quality or condition (Table 5, p. 33). Approximately 5 per cent of the claims were in respect of the specification of dimensions. Thus, only approximately 5 per cent of the claims were made for reasons other than those pertinent to the goods themselves.

As for claims connected with quality and condition, the sums paid in 1958 represented only 54.6 per cent of those demanded by the buyers. Claims made for other reasons showed

a corresponding percentage of as high as 82.8. This indicates that differences of opinion between seller and buyer are widest in matters of defects in quality and condition, dependent on it being difficult to establish the extent of these defects; furthermore, the standards for calculating the compensation are elastic.

It would perhaps be advisable to consider the formulation of generally acceptable rules for the grading of export timber according to categories of shippers (see p.40-41) with a definition of the minimum standard for each grade and possibly also with an internal distribution of U/S goods. The drafting of such rules would of course be difficult and laborious. Another question that should be borne in mind is the possibility of reaching an agreement between sellers and buyers on more detailed and precise principles for the calculation of claims.

If these important fundamental questions could be arranged on an improved basis, it is quite likely that the number of claims would decrease, disputes between sellers and buyers be lessened, and it would become an easier matter than it is today to settle claims fairly. In addition, the number of cases of arbitration would decrease, and the procedure would be facilitated. If such a decision were made, it would undoubtedly indirectly have a favourable effect upon the development of trade relations. It must, however, be remembered that improvements in the handling of logs, sawing, the treatment of ready goods and shipment (see MALMSTRÖM, 1959, pp. 243—248) are the best means for decreasing the number of claims and cases of arbitration.

Liitetaulukko. Tietoja Suomesta v. 1958 ja 1954 vietyyn sahatavaraan kohdistuneiden moitteiden ja välimiesmenettelyjen tutkimisessa käytetystä aineistosta.

Appendix. Table showing the material used in studying claims and cases of arbitration in Finnish sawwood exports in 1958 and 1954.

Tuottajaryhmä ja ostajamaa Producers' group and importing country	Kokonaisvienti Total exports		Moitteiden (su- viäimies- menettelyjen) lukumäärä Number of claims (cases of arbitration)	Moitteiden kohteina olleet erät Consignments claimed on std	Maksetut korvaukset Amounts of claims paid			
	a	b			yhteensä total	sovinnolla through amicable arrangement	välimies- menettelyllä through arbitration	
								std
Yhteensä — Total								
1958	537 925	525 823	612 (72)	28 433	68 435. 11/2	50 984. 7/8	17 451. 3/6	
1954	432 844	397 (49)	21 771	44 783. 12/7	35 693. 4/4	9 090. 8/3	
Suuret sahat — Large sawmills								
1958	419 851	413 433	362 (35)	13 653	32 223. 7/3	26 102. 8/9	6 120. 18/6	
1954	308 561	194 (23)	8 863	14 790. —/10	12 655. 8/—	2 134. 12/10	
Keskisuuret sahat — Medium-size sawmills								
1958	87 716	87 633	176 (19)	9 436	22 422. 1/2	18 494. 18/10	3 927. 2/4	
1954	102 335	167 (25)	11 154	22 663. 9/6	16 865. 14/1	5 797. 15/5	
Pienet sahat — Small sawmills								
1958	30 358	24 757	74 (18)	5 344	13 790. 2/9	6 387. —/1	7 403. 2/8	
1954	21 948	36 (1)	1 754	7 330. 2/3	6 172. 2/3	1 158. —/—	
Iso-Britannia — Great Britain								
1958	246 412	242 450	216 (6)	9 010	22 280. 19/—	20 619. 5/—	1 661. 14/—	
1954	170 313	106 (5)	8 053	13 720. 12/4	12 189. 12/4	1 531. —/—	
Hollanti — Netherlands								
1958	52 619	51 183	65 (8)	2 223	4 465. 12/5	3 215. 19/4	1 249. 13/1	
1954	48 087	49 (3)	2 066	2 410. 17/2	2 232. 6/4	178. 10/10	
Belgia — Belgium								
1958	46 234	46 194	111 (31)	6 882	12 999. 7/1	7 504. 6/1	5 495. 1/—	
1954	27 372	45 (17)	3 766	8 507. 2/6	3 865. 4/6	4 641. 18/—	

Länsi-Saksa — Western Germany												
1958	41 957	40 319	70 (8)	3 739	8 828. 5/6	5 921. 2/6	2 907. 3/—					
1954	39 219	46 (6)	2 323	4 559. 8/5	4 249. 19/8	309. 8/9					
Tanska — Denmark												
1958	33 811	33 785	69 (6)	1 489	4 920. 8/10	4 233. 18/—	686. 10/10					
1954	37 114	107 (18)	3 949	10 401. 4/3	7 971. 13/7	2 429. 10/8					
Ranska — France												
1958	26 917	26 710	39 (7)	2 307	5 174. 10/—	3 890. —/—	1 284. 10/—					
1954	18 119	26 (—)	784	2 722. —/—	2 722. —/—	—					
Ruotsi — Sweden												
1958	10 916	10 846	13 (3)	731	2 998. 13/3	795. —/7	2 203. 12/8					
1954	7 635	9 (—)	311	1 177. 5/11	1 177. 5/11	—					
Irlanti — Ireland												
1958	8 755	8 582	14 (2)	1 159	2 481. 11/—	1 715. —/8	766. 10/4					
1954	13 661	4 (—)	263	614. 16/—	614. 16/—	—					
Kreikka — Greece												
1958	4 431	4 246	2 (—)	72	180. —/—	180. —/—	—					
1954	2 405	1 (—)	44	150. —/—	150. —/—	—					
Espanja — Spain												
1958	6 649	5 390	1 (1)	449	1 196. 8/7	—	1 196. 8/7					
1954	5 957	— (—)	—	—	—	—					
Muut Euroopan maat — Other European countries												
1958	20 606	19 669	3 (—)	35	796. —/—	796. —/—	—					
1954	12 435	2 (—)	118	220. 6/—	220. 6/—	—					
Israel — Israel												
1958	19 270	19 161	7 (—)	302	2 051. 4/—	2 051. 4/—	—					
1954	6 991	— (—)	—	—	—	—					
Muut Euroopan ulkopuoliset maat — Other Non-European countries												
1958	19 348	17 288	2 (—)	35	62. 11/6	62. 11/6	—					
1954	43 536	2 (—)	94	300. —/—	300. —/—	—					

Huomautuksia — Notes: Kokonaisvientiä osoittavassa sarakkeessa sisältää kohta b vain niiden laivaaajien viennin, joiden toimituksia vastaan on tehty huomautuksia. Maksetuissa korvauksissa eivät v. 1954 ole mukana ne kaksi moitetta, joissa ratkaisu on kesken. — In the »total exports» column, sub-column »b» includes only those shippers' amounts of claims paid exclude two claims (in 1954) not yet settled.